

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1884. Andra Kammaren. N:o 11.

Fredagen den 22 Februari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 15 dennes.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtanden N:is 1 och 2 (i samlingen N:is 3 och 4).

§ 3.

Godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående rätt till betalning i visst fall för borgade varor;

N:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående kungörande af tiden för allmänna tingssammanträden i vissa domsagor samt för avslutande af ting;

N:o 3, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående förändrade bestämmelser om prestexamen; samt

N:o 4, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående förändrad lydelse af 3, 58, 69, 88 och 89 §§ i Kongl. Maj:ts förnyade nådiga stadga om skiftesverket i riket den 9 November 1866.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Stats-Utskottets Utlåtanden:

N:o 12 a), angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjetje hufvudtitel;

N:o 19, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående försäljning af kronolägenheten Låstads qvarnstensbrott i Bergs socken och Vadsbo härad af Skaraborgs län; och

N:o 20, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af indragna militiebostället Tureholm eller Haapakylä N:o 13 i Norrbottens län; samt

Lag-Utskottets Utlåtande N:o 21, i anledning af väckt motion om upphäfvande af stadgandena i § 7 af förordningen den 21 December 1857, om egors fredande emot skada af annans hemdjur samt om stängselskyldighet.

På framställning af Herr Talmannen beslöt Kammaren, att dessa nu en gång bordlagda ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 5.

Herr *Carl Persson* erhöll, på derom gjord begäran, ledighet från riksdagsgöromålen under 10 dagar från och med den 1 instundande Mars.

§ 6.

Justerades ett protokollsutdrag; hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.

Lördagen den 23 Februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 16 i denna månad.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda, Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 12 a, 19 och 20 samt

Lag-Utskottets Utlåtande N:o 21.

§ 3.

Till behandling förekom Stats-Utskottets Utlåtande N:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstaten första hufvudtitel.

Punkten 1:

Bifölls.

Punkten 2:

Under denna hufvudtitel hade Kongl. Maj:t föreslagit, att för införande af elektrisk belysning i Kongl. slottet måtte för år 1885 å extra stat anvisas ett belopp af 55,000 kronor, men hade Utskottet i förevarande punkt hemställt, att Kongl. Maj:ts framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

*Angående
införande af
elektrisk be-
lysnig i
Kongl. slottet.*

Emot denna Utskottets hemställan hade reservation anmälts af Herrar Grefve *G. Sparre*, Friherre *H. M. Palmstierna*, Friherre *R. von Kræmer*, Grefve *C. Beck-Friis*, Herr *L. M. Nordenfelt*, Friherre *G. Tamm*, Grefve *S. Lagerberg*, Herr *R. Törnebladh*, Herr *C. E. Casparsson*, Herr *J. Widén*, Friherre *E. M. von Vegesack* och Herr *A. Rappe*, hvilka ville tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet afgifna förslag.

Efter det Utskottets hemställan blifvit uppläst, anfördes af:

Herr Grefve Sparre: Man kan icke undgå att anställa en jämförelse emellan detta Stats-Utskottets utlåtande och det, som förevar till behandling vid vårt senaste sammanträde. *Då* gälde det ett belopp af icke mindre än 2,297,000 kronor, således nära två och en half million, *i dag* åter är det fråga blott om 55,000 kronor, således ungefär en femtiondedel af den förra summan. Då det förra utlåtandet behandlades, kunde ingen säga, att det understöd, Utskottet deri hade tillstyrkt, grundade sig på något rättvist eller befogadt anspråk, tvärtom, Skåne—Hallands jernvägsbolag har ju nyss af Kongl. Maj:t fått ett lån på 1,500,000 kronor. Icke heller kunde man för anslagets beviljande åberopa såsom skäl, att dermed få jernvägen till stånd, ty bolaget hade redan visat Kongl. Maj:t, att det disponerade tillräckligt med penningar för sådant ändamål. Icke heller kunde man med skäl säga, att halländingarne varit vanlottade i fråga om understöd för sina jernvägsanläggningar; de hafva nemligen förutom nyssnämnda lån å 1,500,000 kronor till Skåne—Hallands-banan några år förut erhållit $\frac{1}{2}$ million såsom *anslag* till Halmstadsbanan och $2\frac{1}{2}$ millioner kronor såsom låneunderstöd för Varberg—Borås-banan. *Här* åter gäller frågan, om staten skall underhålla en sin egen byggnad, om, sedan de för 3 och 30 år sedan, eller omkring $\frac{1}{3}$ sekel tillbaka, nedlagda gasrören befunnits uppfrätta, så att de icke mera behålla gasen, utan en gasexplosion kan vara att befara, om icke vid sådant förhållande klokheten bjuder att söka förekomma en dylik olycka. Jag tror icke, att någon skall kunna bestrida, att Utskottets behandling af dessa båda frågor företer en egendomlig kontrast. Den frågan tränger sig på litet hvar; huru kan det vara möjligt, att, sedan man den ena dagen fattat detta — såsom jag här om dagen hörde en person uttrycka sig — rent af fabelaktiga beslut i fråga om Hallandsbanorna, så

*Angående
införande af
elektrisk be-
lysning i
Kongl. slottet.
(Forts.)*

kommer man nu och säger, att vi icke ha råd att lemna 55,000 kronor till det Kongl. slottets underhåll? Man kan icke undgå, säger jag, att göra sig den frågan, om saken skulle fått en sådan utgång, om icke skåningar och halländingar vid dessa ärendens behandling besatt Stats-Utskottet till, om jag ser på numerären, $\frac{1}{4}$, men med afseende på taktik och manöverskicklighet till, jag vågar nästan säga, $\frac{1}{2}$.

Jag har noga genomläst Utskottets betänkande för att kunna finna något antagligt skäl för det slut, hvartill Utskottet kommit. Det enda, som Utskottet i sådant afseende anfört, är att Konungens apanage bör bestämmas vid hans tillträde till regeringen, och någon förändring derutinnan icke vidtagas annat än vid regentombyte. Men, mine herrar, vi ha af bilagan till Utskottets betänkande sett, att det finnes ett särskildt anslag för Konungens hofhållning och ett annat för reparationer, belysning m. m. så väl af det Kongl. slottet som af åtskilliga andra offentliga byggnader. Ha vi väl då ens rättighet att nu sammanblanda dessa båda anslag, som Riksdagen sjelf en gång särskilt, och kunna vi väl med skäl begära, att Konungen af sitt apanage skall bestrida jemväl kostnaden för underhållet af Kongl. slottet? Ha vi då glömt, att i detta slott inrymmes mycket annat och vida mera än bostäder för de Kongl. hofven? Vi hafva der först och främst rikssalen, der Riksdagens båda Kamrar sammanträda tillsammans med Konungen. Vi hafva der vidare Högsta Domstolen, som i sista instansen dömer om rikets inbyggares lif och egendom, vidare slottskyrkan, som i dessa tider, då en allmän klagan förspörjes, att kyrkorna i Stockholm äro allt för otillräckliga i förhållande till den vexande folkmängden, hvarje söndag lemna tillträde för tusentals besökande; vidare den Kongl. klädkammaren, der en del af rikets dyrbara klenodier finnes förvarad. Kunna vi väl rimligen begära, att allt detta skall underhållas af Hans Maj:ts Konungeus apanage? Vi hafva flera andra statens byggnader, som äro upplättna till bostäder åt embetsmän; jag är sjelf i den författning att jag bebor en sådan byggnad, men aldrig har det fallit någon människa in att begära, att reparationer å dylika egendomar eller införande af gas- och vattenledning skall bekostas af innehafvaren. Den gasledning i slottet, som numera är obrukbar, har äfven, enligt hvad som synes af Utskottets betänkande, från början bekostats af staten. Om nu till följd af bristande underhåll af denna gasledning en explosion inträffar, och en del af slottets inandöme förstöres, skall Konungen då af sitt apanage ersätta en sådan skada? Eller antagom, att stallkanalen, som för några år sedan underminerade kajen, så att den rasade, sträckte sitt undermineringsarbete ända derhän, att ena slottsflygeln störtade in — något som enligt hvad en sakkunnig person sagt mig alldeles icke är någon omöjlighet — skulle äfven kostnaden för en sådan reparation bestridas af Konungens apanage? Bör icke staten, jag frågar det än en gång, sjelf underhålla sin egendom, och är icke den sak, hvarom här är fråga, af den beskaffenhet, att den ovilkorligen bör anses tillhöra underhållet af slottsbyggnaden? Jag ber Kammaren taga den saken i noggrant öfvervägande, detta så mycket mera, som man icke kan undgå att uppdraga en jämförelse mellan det beslut vi fattade här om dagen och det vi komma att fatta

i dag. Vare det långt ifrån mig att vilja säga, att det förra beslutet i ringaste mån förestafvades af någon sorts veld, men man är dock, medvetet eller omedvetet, partisk i frågor, som beröra ens eget eller närboendes intresse; och folk i allmänhet skall icke underlåta att vid dessa beslut fästa sin uppmärksamhet. Ni kunnen icke tro, mine herrar, med hvilken noggrann uppmärksamhet man i orterna följer våra förhandlingar här. Jag har sjelf mer än en gång under mina resor fått igen yttranden, som jag här fält, och jag kan derföre af egen erfarenhet intyga, att man följer oss med spänd uppmärksamhet. Man kan icke undgå, att den anmärkningen tränger sig på en, att vi förra gången leddes af motiv, om hvilkas beskaffenhet jag ej vill fälla något omdöme, men hvilka kunna synas besynnerliga vid jemförelsen med de nu anförda. Jag vet mycket väl, mine herrar, att man nu liksom då skall bedöma mig hårdt; man hotade mig då med att, som man sade: "kläda af mig". Må ske. Jag vill likväl i parentes säga, att jag är en ful fisk att fjälla. Jag skall aldrig afhålla mig från att uttala det som jag finner vara rätt och sant. Och då jag vid nyssnämnda tillfälle yttrade något om veld, hvarvid den ene efter den andre steg upp, slog sig för bröstet och sade att han handlade uteslutande af fosterlandskänsla, kunde jag icke underlåta att tänka på ett gammalt ordspråk, som säger: "när man kastar ut en käpp, skriker den som känner sig träffad."

*Angående
införande af
elektrisk be-
lysning i
Kongl. slottet.
(Forts.)*

Jag ber på grund af hvad jag nu anført Kammaren taga i öfvervägande, huruvida det kan vara skäl att afslå ett anslag, som helt simpelt afser underhållet af en statens byggnad.

Slutligen ber jag få tillägga ännu ett skäl. Vi känna att Konungen för närvarande vistas i brödralandet. Jag skall icke tillåta mig något enda ord angående den strid mellan statsmakterna, som der pågår. Den må vara berättigad eller oberättigad; men då denna strid gått derhän, att man till och med afslår en apanagefråga, skulle jag icke vilja, att man der skulle tänka, att detsamma föregår i Sverige, hvar till man skulle finna anledning, om man afsloge detta anslag under hänvisande till Konungens apanage.

Jag anhåller således om proposition på afslag å Utskottets betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Jan Andersson i Jönvik: När jag hörde Grefve Sparres anförande började jag undra, om jag riktigt hade hört hvad Herr Talmannen föredrog. Han talade om jernvägen i Halland, storkyrkan, stallplanen m. m. och slutade till sist med Norge. Om allt detta ämnar jag ej yttra mig, utan vill endast hos Herr Talmannen anhålla om proposition på bifall till Utskottets förslag på de grunder, som i betänkandet finnas angifna.

Herr P. Pehrsson i Törneryd: Den förste talaren skulle helt säkert hafva gjort flera än Kammaren en tjänst, om han icke öppnat diskussion i denna fråga, som i alla fall i denna Kammare ej torde komma att afgöras på annat sätt än med bifall till Utskottets förslag. Men sedan han detta gjort, torde det tillåtas mig att få i någon mån

*Angående
införande af
elektrisk be-
lysning i
Kongl. slottet.
(Forts.)*

svara på hvad af honom blifvit anfördt. Han talade bland annat om de dåliga gasrören i gasledningen inom slottet, men han nämnde icke ett ord om, att det må kunna läggas vederbörande, som haft inseende öfver gaslysningen, till last, att de icke förut sett efter, huru förhållandet varit, utan låtit gasledningen så förfalla, att den på en gång är nästan helt och hållet obrukbar, och man derigenom kan befara en explosion hvilken dag som helst. Han nämnde vidare, att man glömt hvad som mer än en gång varit taladt i denna Kammare, nemligen hvad folket icke kan undgå att fästa sin uppmärksamhet vid. Ja, sista gången det var fråga om att höja slutsumman på första hufvudtiteln, fästade också folket sin uppmärksamhet dervid, och när man i orterna sade, att det var en fråga af så grannliga beskaffenhet, att man ej gerna ville orda mycket derom, så var det i folkets ögon ingen ursäkt; ty det minsta det fordrade var, att representanterna hade uttalat, i ena som andra afseendet, sina kommittenters mening. Det är också af denna anledning jag tillåter mig uttala den åsigten, att folket i allmänhet, ja, jag tror icke jag säger för mycket om jag säger, det $\frac{4}{5}$ af Sveriges befolkning helst se, att slutsumman på första hufvudtiteln icke i någon mån ökas utöfver hvad den nu är, men har intet emot om den något minskades.

På dessa skäl och dessutom på dem, som blifvit framhållna af Utskottet, nemligen att ett större belopp redan finnes anvisadt för underhåll af Stockholms slott med flera för de Kongl. hofven upplåtna byggnader i Stockholms stad, uppgående till 63,000 kronor, och derjente ett anslag för lyshållning med mera vid samma slott och arfprinsens palats, belöpande sig till 22,500 kronor, tillåter jag mig yrka afslag å Kongl. Maj:ts proposition och bifall till Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Themptander: Då Utskottet i denna punkt afstyrkt Kongl. Maj:ts proposition, torde det tillåtas mig att inför Kammaren få närmare framhålla det enligt min tanke fullt befogade i regeringens framställning, på samma gång jag ber att få i korthet bemöta de skäl, hvarpå Utskottet grundat sitt afstyrkande i ämnet. Utskottet har till en början sagt, att det anser sig böra framhålla, att någon förändring i anslagen på första hufvudtiteln, vare sig till hofhållningen eller de Kongl. slotten, icke bör ifrågakomma annat än vid ett skeende regentombyte. Ehuru jag för min del gillar den uppfattning, som ligger till grund för detta uttalande, derest detsamma får fattas i den mening, jag för min del anser vara den enda rimliga, kan jag dock icke annat än på det bestämdaste protestera mot satsen, i den allmänna form den fått i Utskottets betänkande.

Hvad först beträffar anslagen till hofhållningen, förfar man icke i vårt land så, att man betraktar den Kongl. familjen såsom en enhet och beviljar anslaget under första hufvudtiteln åt konungahuset i dess helhet, öfverlemnande åt den regerande konungen att fördela anslagssumman mellan den Kongl. familjens öfriga medlemmar. Så förfar man i vissa andra länder, men icke här, och i vårt land lär det derföre i fråga om de särskilda hofhållningsanslagen icke vara regentombytet, utan förändringarne inom de särskilda hofven, som betinga

förändringarne i dessa anslag. Om man åter inskränker satsen derhän, att anslaget till Hans Maj:t Konungens hofhållning icke bör under en konungs regeringstid förändras, så kan denna sats tvifvels utan ega ett berättigande. Deremot kan jag för min del icke anse denna sats ega någon som helst tillämpning på de anslag, som blifvit uppförda under första hufvudtiteln, att utgå till underhåll af de Kongl. slotten. Dessa anslag äro nemligen, enligt min tanke, af beskaffenhet att icke hafva med regentombytet något att skaffa, och deras belopp äro fullkomligt oberoende af den ene eller andre konungens regeringstid eller det apanage, som bestämmes för den ene eller andre. De Kongl. slotten äro statens egendom, men upplåtna till begagnande af den Kongl. familjen, och Stockholms slott derjemte, såsom den förste talaren nämnde, afsedt för vissa andra offentliga ändamål. Staten har, beträffande dessa sina fastigheter, ansett sig, likasom andre fastighetsegare, böra underhålla dem, och för detta ändamål hafva på första hufvudtiteln uppförts särskilda anslag för de Kongl. slotten, såsom till reparationer och underhåll, för att skydda dem mot eldfara, och till den yttre belysningen, allt utgifter af enahanda natur som dem, hvilka drabba hvarje annan fastighetsegare i stad. Staten intager således till dessa fastigheter samma ställning, som hvarje annan fastighetsegare till sin, och det måste endast vara för staten en så mycket större omsorg att tillse, att dessa fastigheter väl vårdas, som de representera ett betydligt värde. Vid sådant förhållande kan jag icke förstå annat, än att staten, likasom hvarje fastighetsegare, också måste, när det afsedda underhållsanslaget icke är tillräckligt till följd af prisstegringar eller eljest ökad underhållskostnad, åtaga sig en förökad utgift för ändamålet. Den fråga, som här nu föreligger, har därför enligt min tanke ingenting med Konungens apanage att skaffa, och därför innesluter icke heller, enligt mitt förmenande, denna fråga i sig något af det ömtåliga och grannliga, som kan anses tillhöra behandlingen af frågor om de Kongl. personernas hofhållningsanslag.

Här är gjord en framställning, föranledd af ett tillfälligt behof af den omfattning, att det icke kan betäckas med det för den normala underhållskostnaden beräknade anslag. Vid anställd undersökning har nemligen gasledningen inom Stockholms slott befunnits bristfällig och af sådan beskaffenhet, att rörledningarne måste omläggas och göras nya, samt att anstånd härmed icke bör ega rum, om man icke vill äfventyra en olycka, som för byggnadens bestånd kan medföra men. Kostnadsberäkningar hafva uppgjorts, och de visa, att kostnaden för ersättandet af den nuvarande gasledningen med ny sådan icke i synnerligen afsevärd mån understiger kostnaden för införandet af en mera tidsenlig belysning, eller den elektriska. Man har då sagt i fortsättningen af Utskottets motivering, att denna kostnad borde kunna bestridas af de betydliga anslag, som äro beviljade dels till underhåll af Kongl. slottet och dels till lys- och renhållning m. m., hvilka anslag "äro så betydliga, att af dem bort år från år kunna beredas tillgång till gasledningens underhållande, så att den ej, som nu, på en gång befunnits obrukbar, eller ock genom inskränkningar på andra reparationsarbeten åstadkommas tillgångar för införande af elektrisk belys-

*Angående
införande af
elektrisk be-
lysnings i
Kongl. slottet.
(Forts.)*

*Angående
införande af
elektrisk be-
lysnings i
Kongl. slottet.
(Forts.)*

ning.“ Till svar derpå vill jag erinra om hvad jag redan i statsrådsprotokollet anført, nemligen att underhållsanslaget, 63,000 kronor, som är afsedt icke allenast för Stockholms slott utan äfven för en mängd andra åt den Kongl. familjen upplåtna fastigheter i hufvudstaden, bestämdes för nära 30 år sedan, och det torde väl knappast finnas någon fastighetsegare i Stockholm, som icke erfarit, hur underhållskostnaden för fastigheter under dessa 30 år i betydlig mån stigit. Redan deraf torde framgå, att detta anslag för närvarande icke kan vara tillräckligt. Af statsrevisorernes berättelse finna herrarne ock, att på detta anslag finnes en högst betydlig skuld, och dertill kommer dels att Konungen af sina egna medel och utan anspråk på ersättning lemnat högst betydliga tillskott för bestridande af åtskilliga utgifter, som eljest skulle utgått af detta anslag, och dels att en mängd angelägna reparationsarbeten måst år från år lemnas ofullbordade, ehuru äfven från andra håll än från hofförvaltningens sida anmärkningar gjorts öfver det skick, hvori det Kongl. slottet för närvarande befinner sig. Det kan väl då icke begäras, att ett tillfälligt behof, af den omfattning som ifrågasvarande och hvarför kostnaden uppgår till 55,000 kronor, skulle kunna tillgodoses med besparingar på ett i och för sig otillräckligt anslag.

Hvad beträffar den siste talarens antydning derom, att det dåliga skick, hvori gasledningen i Stockholms slott nu befinner sig, skulle vittna om någon slags underlåtenhet hos vederbörande att utöfva tillsyn öfver gasledningen, torde jag icke behöfva erinra denna Kammares i praktiska värf väl förfarne män derom, att man underhåller icke ett gasledningssystem på samma sätt som åtskilliga andra i det yttre åtkomliga delar af en fastighet. Det är visserligen sant, att man så underhåller de i öppen dag liggande rördelarne, kranar, brännare m. m., men hvad åter angår de stora rören, som äro nedlagda under borggården eller under stengolfven i korridorerna och förstugor, eller under trappor, eller inmurade i de tjocka slottsmurarne, är det gifvet att man, sedan rören en gång blifvit nedlagda eller inmurade, icke kan tid efter annan tillse dem, utan rören äro naturligtvis beräknade att ega en viss motståndskraft, och sedan de blifvit utslitna, såsom nu har befunnits, måste hela systemet förnyas för en kostnad, som ungefär motsvarar den ursprungliga anläggningskostnaden. Det är också derom framställning nu blifvit gjord.

Slutligen har Utskottet ansett, att då “användandet af den elektriska belysningen skall blifva billigare än belysningen med gas, bör af lyshållningsanslaget kunna förväntas något tillskott till återgåldande af kostnaderna för den elektriska belysningen.“ Häri synes ligga en antydning om att för utförande af den ifrågasatta förändringen skulle kostnaden från något håll förskjutas och att man sedermera för återgåldande af en del af detta förskott skulle hänvisa på den ännu ovissa besparing, som kunde uppstå på lyshållningsanslaget. Härmed kan icke åsyftas något annat, än att Konungen skulle af sina medel förskjuta denna kostnad. Men då ställer man ju på Konungen det anspråk, att han af sitt apanage skall anslå medel för ett ändamål, som med hans apanage ingenting har att skaffa, och då har man enligt

mitt förmenande icke gjort något annat än just det man från början förklarar sig vilja undvika, man har på en omväg minskat Konungens apanage.

Då denna Kammars ledamöter inom Utskottet samtliga motsatt sig bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition, har jag visserligen icke någon förhoppning om en gynsam utgång för frågan inom Kammaren, men å andra sidan har jag icke kunnat underlåta att här framhålla den efter min tanke mycket naturliga och enkla sak, hvarom fråga är, eller att staten eger en fastighet, hvars vård den åtagit sig, att det för detta ändamål anvisade normala underhållsanslaget icke är tillräckligt att bestrida den större tillfälliga kostnad, som i denna punkt afses, och att regeringen därför icke haft annat att göra än att till Riksdagen aflåta denna framställning, alldeles så som mångfaldiga gånger förut skett i fråga om andra, staten tillhörande fastigheter, för hvilkas underhåll anslag finnas uppförda under sjunde hufvudtiteln. När der förekommit tillfälliga arbeten af större omfattning, hafva flera gånger extra anslag beviljats för dylika arbetens utförande.

Jag vågar också hoppas, att hvad jag nu anfört måtte åtminstone för många af Kammars ledamöter innefatta tillräckliga skäl att rösta för den Kongl. propositionen.

*Angående
införande af
elektrisk be-
lysning i
Kongl. slottet.
(Forts.)*

Herr Dickson: Herr Talman! Jag vill till en början be att få göra en anmärkning mot den förste talaren. Han uppdrog en jmförelse mellan Kammars beslut angående lån till Skåne—Hallandsbanan och den nu föreliggande frågan. Hvad dessa båda frågor hafva att göra med hvarandra, är åtminstone för mig alldeles oförklarligt. Dessa frågor äro inkommensurabla storheter, och jag tror, att det vore klokast att inom Kammaren behandla hvar sak för sig sjelf och bedöma den efter dess eget värde.

Efter de fullt giltiga och ovedersägliga skäl, som blifvit framlagda dels i den Kongl. propositionen och dels i chefens för Finansdepartementet yttrande här i Kammaren, torde det för mig vara högst ringa att tillägga till förordande af bifall till den Kongl. propositionen. Jag ber dock att få såsom ytterligare skäl uppdraga just en jmförelse mellan denna anslagsfråga och hvarje enskild fastighetsegare. Det Kongl. slottet är statens egendom. Det är därför statens skyldighet att underhålla denna sin egendom och bestrida alla för ändamålet nödiga kostnader. Så gör också hvarje enskild fastighetsegare. Han afsätter i sin årliga beräkning — han bör åtminstone göra det — ett visst belopp för byggnads ändamålsenliga underhåll. Det är hvad man kan kalla den normala reparationskostnaden för året. Så har äfven staten gjort. Riksdagen har till reparation och underhåll af slottet och andra åt den Kongl. familjen upplåtna byggnader i hufvudstaden anvisat ett anslag af 63,000 kronor. Det är för de normala reparationerna. Men efter det yttrande vi nyss hört från statsrådsbänken finna vi, att äfven detta normala anslag icke är tillräckligt, utan att en betydlig skuld finnes på detsamma. För hvarje enskild fastighetsegare inträffar ganska ofta detsamma. Åtminstone förekommer ett eller annat år en mer genomgripande reparation, och då

Angående införande af elektrisk belysning i Kongl. slottet.
(Forts.)

är han tvungen att göra ett tillskott. Så är äfven fallet med den ifrågavarande reparationen å slottet. Hvem är det nu, som skall bekosta den, då det normala anslaget icke är tillräckligt att bestrida densamma? Det måste väl utan tvifvel vara sjelfva husegaren. Och hvem är husegaren? Jo, svenska staten. Och vi såsom svenska statens representanter böra tillse, att denna byggnad blir ordentligt vidmakthållen, och att kostnaden för dess vidmakthållande icke må kunna drabba den, åt hvilken byggnaden för tillfället är upplåten. Nu hafva vi på visst sätt prejudikat härutinnan, ty då gasledningen förra gången inreddes, skedde det icke på bekostnad af reparations- och underhållsanslaget, utan ett extra anslag blef för ändamålet beviljadt. När nu gasledningen måste omändras, emedan den icke kan förblifva i sitt nuvarande bristfälliga skick, uppstår den frågan, hvem skall betala kostnaden för detta arbete? Skall staten eller Kongl. Maj:t af höllningsanslaget bestrida denna kostnad? Jag tror, att det för hvarje oförvilladt omdöme måste vara klart, att det är statens skyldighet att göra det. Nu är skillnaden mellan kostnaden för gasledningens omläggning och införandet af elektrisk belysning icke så fasligt betydlig — ungefär 14,000 kronor — och derföre finnes icke något egentligt skäl att afstyrka det begärda anslaget.

Man har ansett, att en besparing skulle kunna uppstå derigenom, att den elektriska belysningen bliver billigare än gasledningen. Det är en fråga, som ännu är oafgjord och som dessutom icke har något att göra med den föreliggande. Saken ter sig således för mig klart och tydligt så: här är ett utomordentligt behof, som går utöfver det vanliga reparations- och underhållsanslaget. Hvem skall bestrida kostnaderna för fyllandet af detsamma? Är det staten eller Konungen enskildt? Och på den frågan kan väl intet annat svar gifvas än att det är statens ovilkorliga skyldighet att göra det.

På denna grund får jag i likhet med den förste talaren hemställa om afslag på Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Häri instämde Herr *Hasselqvist*.

Vidare anförde:

Herr C. A. Andersson: Herr Talman! Jag kan icke neka till att det var med en viss förundran jag genomgick första hufvudtiteln i den Kongl. propositionen, icke så mycket derför att man ville hafva elektrisk belysning införd i Stockholms slott, ty äfven jag tillstår att detta belysningssätt har många företräden framför vår vanliga gaslysning, utan i synnerhet derföre att man beräknat kostnaden för reparation af de nuvarande gasrören jemte murarnes iståndsättande till så högt belopp som 41,675 kronor. Jag satte mig derför i förbindelse med en person inom samhället, som på grund af en mångårig praktisk erfarenhet uti dylika arbeten skulle kunna gifva sitt omdöme, huruvida det vore med rätta förhållandet öfverensstämmande, att en reparation af gasledningen inom den Kongl. borgen skulle kunna gå till en så enorm summa. Han hade icke varit i tillfälle att så noga i detalj

undersöka detta, och det har Riksdagen icke heller varit, emedan inga detaljerade beskrifningar inkommit med afseende å denna sak. Men han tog sig friheten att göra några jemförelser, och det är dessa jemförelser som jag ber att här få framhålla. Det är må hända bekant, att gasledning infördes i Stockholms stad flera år innan den infördes i slottet, och det har aldrig händt att rören i Stockholms gator blifvit förtärda af rost mer än på ett enda ställe, samt att rören icke heller mer än på detta ställe behöft helt och hållet uppbrytas, och detta i följd deraf att jordmånen var af den egenskap, att den mera än på andra ställen oxiderade jernet. Det har visserligen inträffat, att rör vid källossningen sprungit sönder, men det har kommit derutaf, att jorden sjunkit undan, och genom trycket hafva rören gått sönder. Men det har derjemte visat sig att rören, då de upptagits, varit af nästan samma goda beskaffenhet som då de nedlagts, det vill säga icke synnerligen anfrätta af rost. Det må då icke förtänkas mig, att jag hyser vissa betänkligheter vid att bifalla regeringens framställning i detta fall. Om man gör en jemförelse mellan de i Stockholms gator nedlagda rör och dem som inlagts i slottet, bör man dessutom taga i betraktande, att de i jorden nedlagda rören naturligtvis äro mycket mera utsatta för rost och anfrätning, då de ligga så att de komma i beröring med vatten eller i mylla, än de rör som ligga i slottet, som i flesta fall äro inmurade i väggarne, eller om de ligga i fria luften, alltid äro öfverstrukna med kalk, oljefärg eller limfärg och i följd deraf äro mycket mindre utsatta för temperaturvexlingar eller oxidering. Endast den omständigheten, att det sålunda skulle behöfvas nöjaktigare och mera detaljerade undersökningar i afseende å denna fråga, skulle för mig utgöra tillräckligt skäl att yrka afslag på föreliggande framställning. Men det är äfven ett annat skäl, som jag fäst mig vid. Som hvar och en inom Kammaren vet, har af Riksdagen beviljats ett årligt anslag till Kongl. Maj:ts disposition för polis-, lys- och renhållning vid Kongl. slottet och arfprinsens palats, en ganska rundlig summa. En talare på blekingebänken yttrade, att han ansåg denna summa vara ganska drygt tilltagen, och jag ber att få instämman med honom. Jag tror att i ett land sådant som Sverige, som har skäl att spara, man också bör tillse att så sker äfven i detta hänseende. Det är ingalunda, såsom en talare på elfsborgsbänken antydde, att man af ogenhet emot Konungen och regeringen vill afslå detta anslag, utan jag ser saken från rent ekonomisk synpunkt.

Jag har äfven fäst mig vid några ord i den Kongl. propositionen, nemligen der det säges, att den elektriska belysningen skulle blifva billigare än gasbelysningen. Då man medgifver detta, anser jag i likhet med Stats-Utskottet, att man genom besparingar på lyshållningsanslaget antingen kunde reservera medel för införande af elektrisk belysning eller också nu införa densamma och betala kostnaderna därför med de medel, som kunna å anslaget besparas.

Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr N. Petersson: Jag hade icke tänkt begära ordet i denna fråga, emedan den är af ganska grannliga beskaffenhet och man

*Angående
införande af
elektrisk be-
lysnung i
Kongl. slottet.
(Forts.)*

*Angående
införande af
elektrisk be-
lysning i
Kongl. slottet.
(Forts.)*

dessutom icke bör kunna inverka på någons åsigt i denna sak. Jag har dock icke kunnat underlåta att begagna tillfället att svara på några ord, som Herr Finansministern fann godt att yttra i anledning af Stats-Utskottets motivering.

Herr Finansministern yttrade, att han delade Utskottets åsigt, att anslagen till Hans Maj:t Konungen borde vara orubbade under regenttiden, han ville erkänna denna sats men med en liten modifikation, som jag för min del icke kan gilla. Herr Finansministern ansåg nemligen, att icke alla anslag under Första hufvudtiteln allt framgent nödvändigt skola sluta på de summor de nu göra, utan att det endast är anslagen till Hans Maj:t Konungen personligen som icke borde ändras. För min del kan jag icke se saken på annat sätt, än att det är lika angeläget att bibehålla hufvudtiteln orubbad äfven i afseende å de öfriga anslagen. Det är, såsom sagdt, en ganska grannliga fråga att yttra sig öfver, och jag tror samma är förhållandet i afseende å öfriga anslag under denna hufvudtitel. Jag anser det derföre vore lyckligast både för den första och andra statsmakten, om man undveke att beröra dessa frågor i sin helhet.

Det har anförts, att det nuvarande anslaget vore otillräckligt, och att Konungen enskildt måst släppa till penningar för reparationer å dessa byggnader. Ja, det må vara, men jag undrar, hvart det skulle leda, om Riksdagen började att ändra dessa anslag, då Riksdagen skulle nödgas i detalj granska, huruvida vissa arbeten och förändringar äro nödvändiga eller icke. Jag tror det skulle blifva ganska obehagligt för Riksdagen, och hvem kan bättre bedöma hvad som bör göras eller icke göras än Hans Maj:t Konungen sjelf; det blir hans sak att göra mycket eller litet på sin egen risk. De nuvarande anslagen äro visserligen så tilltagne, att nödvändiga reparationer böra kunna göras dermed.

Det har vidare framhållits, att frågan rör statens egendom, och att staten bör underhålla den. Ja, det gör staten. Staten släpper till 63,000 kronor årligen till reparationer. Om en enskild person har en egendom, så söker han sjelf reparera den, och om han upplåter den till någon annan att begagna och med samma ger ett anslag för att samma person skall göra de nödvändiga reparationerna derå, så har han ju i och med det han gifvit anslaget gjort reparationerna. Jag tror verkligen, att förändringar äro lika ömtåliga på de särskilda anslagen under denna hufvudtitel som på anslagen till hofhållningen. Stats-Utskottet säger, att nuvarande anslaget räcker till. Det är naturligt, att det kan vara olika tankar om hvad som bör göras. Det beror på Kongl. Maj:t enskildt, och om anslaget icke räcker till, så blir det hans sak att betala hvad som brister. Hvad nu beträffar den saken om lyshållningen, så förefaller det mig besynnerligt att säga, att anslaget till detta ändamål ej räcker till. Hvar och en som följt med sin tid vet, att kostnaderna för lyshållning minskats. Lyshållningen borde derföre kunna ordnas så, att kostnaderna blefve mindre och icke större, och då må jag säga, att det blott borde vara en förvaltningsåtgärd att taga det billigare. Det har äfven sagts något angående skötseln af gasledningen i slottet. Det har icke förnekats utan tvärtom uttryckligen förklarats, att gasrören icke blifvit reparerade

på en lång tid. I Stockholm har man icke hört, att i öfrigt förefares på samma sätt. Man märker visserligen ibland, att gasrören äro sönder, men då letar man rätt på felan och lagar dem, så att icke allt behöfver omgöras på en gång. Sedan undersökningarne sent omsider skedde förra hösten har man icke hört, att några reparationer gjorts; om en explosion skedde, så vore det icke besynnerligt; och det kan icke förnekas, att det kan vara ganska vådligt. — Jag vill icke lägga mig i hofförvaltningen, men besynnerligt är det. Det kunde vara mycket att säga i denna sak; men jag anser saken vara af den beskaffenhet, att man bör tala härom så litet som möjligt, och yrkar därför endast bifall till Utskottets förslag.

*Angående
införande af
elektrisk be-
lysning i
Kongl. slottet.
(Forts.)*

Herr *Magnusson* instämde med Herr N. Petersson.

Herr O. Jonsson: Jag skall icke yttra mig vare sig för bifall eller afslag utan endast anhålla att få lemna en och annan upplysning, som synes mig vara af vigt, i händelse elektrisk belysning kommer att införas i Kongl. slottet.

Som herrarne finna af statsrådsprotokollet, är fråga om anskaffande af 500 glödlampor för slottets belysning, och därför skulle ett elektriskt bolag i Stockholm hafva begärt 55,000 kronor. Förra året begärde så väl detta som en mängd olika utländska bolag för 200 glödlampor med dynamomaskin och ledningar 10,000 kronor, och efter detta pris borde man således kunna få för 25,000 kronor sjelfva lamporna med dynamomaskin och ledningstrådar. Tillkommer så kostnaden för en motor, som således här är beräknad till 30,000 kronor, ett belopp som synes mig vara minst 10,000 kronor för högt, vare sig det nu blefve en fast maskin eller en lokomobil. Emellertid har detta år en Göteborgsfirma till en ledamot af Första Kammaren, som står i begrepp att införa hos sig elektriskt ljus, åtagit sig att leverera 200 glödlampor med dynamomaskin och ledningstrådar för 5,000 kronor i stället för 10,000 kronor, som de öfriga bolagen begärt, och det system, som detta bolag använder, har blifvit afprovadt på ångbåtarna emellan Göteborg och Hull och dervid befunnits vida öfverträffa det Edisonska systemet. Frågan om denna belysning är ännu en idé, som är stadd i sin utveckling, och om frågan blefve uppskjuten, tror jag, att man skulle blifva i tillfälle att göra saken både billigare och bättre än nu. Jag vill, som sagdt, hvarken yrka bifall eller afslag utan har endast velat omnämna detta.

Herr Wieselgren: Herr Talman! Samma stridiga uppfattning som ifråga om föreliggande sak röjts i Stats-Utskottet, röjer sig tydligen i Kammaren under diskussionen i dag. Å ena sidan har man af de vid betänkandet fogade reservationer liksom af Herr Finansministerns yttrande till statsrådsprotokollet fått veta att nuvarande anslaget är *otillräckligt*. Å andra sidan påstås, att anslaget är *fullt tillräckligt*. Då så olika meningar uttalas, beror det ju på, hvilken man mest skall tro. För att bilda sig ett eget omdöme i saken skulle väl krävas, att man genomginge hithörande räkenskåper och såge till,

Angående
införande af
elektrisk be-
lysning i
Kongl. slottet.
(Forts.)

huru anslagen blifvit använda. Dertill har man emellertid icke tid, och ej heller har man ju tillgång till vederbörliga handlingar i frågan; men för mig talar den saken dock alldeles tillräckligt, att anslagen i fråga om lyshållningen i slottet äro bestämda redan vid 1856—1858 årens riksdag. Det kan icke gerna vara möjligt, att ett anslag, som då ansågs motsvara behovet, nu kan motsvara detsamma. Denna enkla slutsats har bestämt min uppfattning i saken; och på grund af den ber jag att få förena mig med dem, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

I detta yttrande instämde Herrar *Fredenberg, Hammarberg* och *Blomberg*.

Herr Liss Ol. Larsson: En af de föregående talarne har förklarar, att detta vore en mycket grannlaga fråga, och att det derföre vore mycket oangenämt att yttra sig i densamma. För min del kan jag deremot icke finna, att denna fråga är af mera grannlaga beskaffen än hvarje annan fråga, som från Kongl. Maj:t kommer till Riksdagen. Ty icke lär man väl kunna tro, att det hos dem, som tala och rösta emot detta anslag, är ovilja mot konungafamiljen, som dikterar deras votum. Man kan, synes det mig, vara lika god vän till konungafamiljen, vare sig man röstar för eller emot anslagets beviljande. Man kan nemligen se saken på olika sätt samt derefter ställa sitt votum.

Jag skulle må hända för mitt yrkande endast behöfva hänvisa till de af Stats-Utskottet anförda skälen, men jag ber dock att derutöfver få tillägga några ord. Det har framhållits, att slottet är en statens egendom och att det i följd deraf vore Riksdagens ovilkorliga skyldighet att anslå medel till sådana reparationer, som här äro i fråga, ty hvarje enskild person skulle så förfara. Men man kan hysa olika åsigtter i detta fall. Faktum är, att denna egendom är upplåten åt den Kongl. familjen, samt ett anslag ställdt till bekostande af nödiga reparationer å dessa byggnader, som äro statens. Nu påstår man visserligen, att detta anslag är otillräckligt. Ja, derom kan jag icke ingå i någon pröfning, men det kan dock sättas i fråga, huruvida en sådan anläggning som en gasledning är af den beskaffenhet, att det gifves ett ögonblick, då hela anläggningen måste göras om. En talare på malmöbanken har redan framhållit, att så icke är fallet, och jag kan icke bedöma denna sak, då jag icke är fackman, men så vidt jag vet, har det aldrig inträffat, att inom Stockholms stad på en gång helt och hållet omlagts alla de gasrör, som nedlades då gas började användas, och det torde således vara anledning tro, att rörledningen i Kongl. slottet är af den beskaffenhet, att den bör kunna repareras och icke omgöras på en gång. På detta sätt skulle den kunna blifva brukbar ännu en längre tid.

Vidare har man påstått, att det nu begärda anslaget icke i någon mån kan inverka på hofhållningsanslaget utan vore fristående. För min del kan jag icke finna, att anslagen under första hufvudtiteln kunna så särskiljas. Ty antag, att Riksdagen afslår det nu begärda

anslaget samt att gasledningen vore obrukbar; tror någon, att det då blir mörkt på slottet? Nej, det är ganska tydligt, att, äfven om Riksdagen icke beviljar dessa medel, blir det ändå belysning i slottet, och om anslaget till reparationer icke räcker till, tages fyllnaden från de öfriga anslagen under denna hufvudtitel.

*Angående
införande af
elektrisk be-
lysnings i
Kongl. slottet.
(Forts.)*

För min del fäster jag icke stort afseende vid den nu begärda summan, men det var en sak, som inom Stats-Utskottet bestämde mig att votera för afslag, nemligen det af 1873 års Riksdag gjorda uttalande om önskvärdheten och nödvändigheten att fastställa en viss summa för Första hufvudtiteln, hvilken summa ej finge ändras annat än möjligen vid regentombyte. Förut hade man det nöjet — kanske var det för somliga ett nöje — att vid hvarje riksdag ses motioner framkomma om nedsättning af anslagen å första hufvudtiteln, och strider derom uppstodo år efter år. Efter 1873, sedan man uttalat den åsigt, att man icke borde under regenttiden rubba första hufvudtiteln, har denna sak icke vidare kommit på tal och detta oaktadt anslagen beviljades med 100,000 kronor mer än Stats-Utskottet föreslagit, och denna Kammare med mycket stor majoritet biföll. Det är just detta uttalande, som jag tror vi hafva att tacka för, att vi sluppit ifrån denna sak. Ingen lär väl kunna påstå, att sedan denna tid ingen i denna Kammare velat motionera om nedsättning af anslagen å första hufvudtiteln. Det är så mycket vissare, att så varit förhållandet, som jag själf och mången med mig afstyrkt dylika motioner, och det har lyckats oss, så att vi varit fria från dessa tvister. Tro herrarne nu, att man gör en tjänst åt konungafamiljen genom att bevilja detta anslag och således rubba det uttalande, som 1873 års Riksdag gjorde? Derigenom skulle man anse sig oförhindrad att år efter år föreslå förändringar i första hufvudtitelns anslagssummor. Det är ett sätt att vinna detta mål genom att bifalla hvad Kongl. Maj:t nu begärt. För min del önskar jag, att man icke behöfde upprepa denna sak vidare förr än vid ett blifvande regentombyte. För mig har detta varit ett bestämdt talande skäl för bibehållande af hufvudtitelns nuvarande slutsumma, hvadan jag icke kan vara med om att bifalla det anslag, som Kongl. Maj:t begärt och som, säga hvad man vill, skulle innebära en rubbning af den grundsats, som uttalats vid 1873 års riksdag. Af dessa skäl var jag med om Utskottets framställning, och af samma skäl yrkar jag nu bifall till Utskottets förslag.

Herr Ola Andersson: Då det uppstått diskussion angående denna fråga, och yrkande å bifall till Kongl. Maj:ts proposition grundats hufvudsakligen derpå, att de för längre tid tillbaka beviljade anslagen till de Kongl. slotten nu skulle vara otillräckliga, skall jag bedja få uppläsa någon del af Stats-Utskottets vid 1873 års riksdag i ärendet afgifna utlåtande, hvarom något ordades af den siste ärade talaren, med hvilken jag denna gång har nöjet att få hufvudsakligen instämma. Motioner om nedsättningar i första hufvudtiteln hade då aflåtits af Herrar Jöns Pehrsson, Anders Peter Danielson, Nils Petersson samt Ad. Hedin, med hvilka åtskilliga andra instämt. Allvarliga försök gjordes af åtskilliga af båda Kamrarnes ledamöter att åstadkomma

Angående
införande af
elektrisk be-
lysning i
Kongl. slottet.
(Forts.)

enighet i dessa frågor och att tillika få uttryckt den åsigten, att sedan man kommit till en sådan enighet, man önskade, att anslagen under första hufvudtiteln icke måtte vidröras under Konungens regeringstid. Ett uttryck för denna åsigt förekommer i förutnämnda utlåtande och lyder sålunda: "Att dessa anslag erhålla den karakter af stadga och orubblighet, som med deras grannliga natur är öfverensstämmande, anser äfven Utskottet vara af väsentlig vikt. Grundlagen innehåller väl icke något stadgande, som gifver anledning att derpå grunda civillistans orubblighet under en Konungs regeringstid. Men Utskottet har likväl ansett sig med säkerhet kunna antaga, att Riksdagen, derest den nu lyckas utan någon väsentligare meningsskiljaktighet ordna Hans Maj:ts Konungens civillista och vid anslagets fastställande fogar den bestämmelse, att det skall för Hans Maj:ts regeringstid orubbadt kvarstå, skall deraf finna sig förhindrad fästa afseende vid de förslag till rubbningar i anslaget, som framdeles möjligen kunde varda inom representationen väckta." Att berörda uttalande afsåg icke blott anslaget till hofstaten utan jemväl öfriga anslag å denna hufvudtitel, framgår af den nedsättning, som Utskottet enhälligt — jag ber särskildt få betona enhälligt — föreslog i det Utskottet hemställde, att anslagen till Kongl. hofstallets utfodring å 45,000 kronor och till ved och kol för de Kongl. hofven å 50,000 kronor måtte helt och hållet indragas, samt att anslaget till polis, lys- och renhållning vid Kongl. slottet och arfprinsens palats måtte nedsättas med 5,000 kronor, hvarigenom en minskning å hufvudtiteln skulle ske af 100,000 kronor, och hela hufvudtitelns slutsumma komma att upptagas till 1,191,000 kronor. Af någon för mig obekant anledning och oaktadt Första Kammarens ledamöter säkerligen hade anledning vänta bifall, så bifölls emellertid berörda hemställan icke af Första Kammaren utan höjdes beloppet der med 100,000 kronor, och vid derefter anställd gemensam votering blef med några rösters öfvervigt det högre anslagsbeloppet bifallet. Nu lär det väl vara tydligt att, då vid 1873 års riksdag det högre anslagsbeloppet gick igenom, de vid samma riksdag uttalade åsichter böra tillmätas snarare ännu högre betydelse. Och då jag för min del önskar, att Riksdagen så sällan som möjligt behöfver diskutera om anslagen å denna hufvudtitel, har jag ansett det vara lämpligt att i minnet återkalla hvad vid 1873 års riksdag i ärendet förekom och tror, att de, som önska slippa få se motioner angående första hufvudtiteln ständigt återkomma, göra klokast i att rösta för bifall till hvad Stats-Utskottet föreslagit. Af sådan anledning anhåller jag om bifall till Utskottets hemställan.

I detta anförande instämde Herr *L. Börjesson*.

Herr Friherre Leijonhufvud: Jag är endast uppkallad af den siste talaren Herr Ola Anderssons yttrande. Han läste upp någonting och sökte komma till det resultat, att man i Stats-Utskottet vid en riksdag — jag minnes nu icke hvilken — stannat vid den uppfattning, att hvad som rörer Konungens civillista borde vara oförändradt under hans regeringstid. Han har emellertid erkänt, att detta an-

slag icke hör till civillistan. Han påstod vidare, att Stats-Utskottet den riksdagen enhälligt tillstyrkt åtskilliga nedsättningar på öfriga titlar under denna hufvudtitel; men han visste äfven upplysa, att Utskottets hemställan icke blef Riksdagens beslut. Jag frågar nu: hvad gäller en hemställan af ett Utskott, som icke blifvit antagen, utan tvärtom ogillad?

*Angående
införande af
elektrisk be-
lysning i
Kongl. slottet.
(Forts.)*

Har Riksdagen beslutat på ett eller annat sätt något annat, så är Utskottets betänkande dödt och intet värdt samt har icke något inflytande. Jag anser derföre, att de af honom citerade orden icke hafva något med denna saks utgång att göra eller böra åtminstone icke hafva det.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, framställde Herr Talmannen propositioner dels å bifall till Utskottets hemställan och dels å afslag derå och bifall till Kongl. Maj:ts framställning i ämnet; och förklarade Herr Talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Då emellertid votering begärdes, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 2:dra punkten af Utlåtandet N:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets förevarande framställning, bifallit Kongl. Maj:ts i ämnet aflåtna proposition.

Omröstningen utföll med 137 ja mot 51 nej, i följd hvaraf Utskottets hemställan bifallits.

§ 4.

Härefter föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel.

Punkterna 1—3.

Biföllos.

Punkten 4.

Af Kongl. Maj:t var föreslaget, att för uppförande af ett nytt kronohäkte i Varberg måtte å extra stat för år 1885 anvisas 70,000 kronor. Utskottet hade i förevarande punkt hemställt, att det sålunda begärda anslaget ej måtte af Riksdagen bifallas.

*Angående
anslag för
uppförande
af nytt
kronohäkte
i Varberg.*

Angående
anslag för
uppförande
af nytt
kronohäkte
i Varberg.
(Forts.)

Emot denna Utskottets hemställan hade reservation anmälts af Herrar Grefve *G. Sparre*, Friherre *H. M. Palmstierna*, Friherre *R. von Kræmer*, Grefve *C. Beck-Friis*, *L. M. Nordenfelt*, Friherre *G. Tamm*, Grefve *S. Lagerberg*, *R. Törnebladh*, *C. E. Casparsson*, *J. Widén*, Friherre *E. M. P. von Vegesack* och *A. Rappe*, hvilka såsom sin reservation åberopade ett förslag till utlåtande, så lydande: "Då de anordningar, som nödvändigtvis påkallas för genomförande af den nya strafflagen för krigsmakten, synas kunna lämpligast och för minsta kostnad genomföras på det sätt, som nu blifvit ifrågasatt, hemställer Utskottet, att det af Kongl. Maj:t äskade anslaget, 70,000 kronor, må på extra stat af Riksdagen beviljas."

Efter föredragning af Utskottets hemställan yttrade:

Herr Friherre Leijonhufvud: Herrarne torde erinra sig den diskussion, som för några år sedan pågick här i Kammaren rörande krigslagarne, samt huru man då framhöll faran af att personer, dömda endast för militära förbrytelser, sammanfördes med af allmänna lagen fälda brottslingar. Riksdagen ingick då till Kongl. Maj:t med anhållan, att en dylik sammanblandning icke måtte få ega rum, och att de för militära brott dömda finge aftjena sina straff i särskildt för dem afsedda fängelser; och i detta beslut deltog äfven jag. Med anledning häraf anbefalde Kongl. Maj:t en undersökning för att få utrönt huru det sökta målet skulle kunna ernås, och det befans då, att arresterna vid de olika regementena voro icke allenast otillräckliga till antalet, utan derjemte trånga och små, och cellerna så beskaffade, att man icke gerna kunde tänka sig att under längre tid förvara människor i dem, utan att dessa skadades till helsan. Det är en från fångvården hemtrad erfarenhet, att en längre tids inspärrande i cell menligt inverkar på hjernan, hvilket ock bevisas af den hos cellfångar ofta förekommande benägenheten för sjelfmord. Allt detta skulle nu undanrödjas. Inom den allmänna fångvården är allt för närvarande väl anordnad, men i de särskilda militärrresterna har det varit omöjligt att åstadkomma någon väsentlig förbättring. Det är ett faktum, att längre tids instängande i militärrrest är skadligare och plågsammare än i de allmänna fängelserna, der, genom de särskilda vårdare som hållas, fångarne skötas mera rationellt, och deras verkliga behof bättre tillgodoses, hvilket icke kan blifva fallet i militärrresterna i följd af det der förekommande ständiga ombytet af väktare. Vidare har den allmänna fångvården rättighet att under vissa förhållanden sysselsätta fångarne med arbete — någonting som är både nödigt och nyttigt — och för detta ändamål sätter sig fångvården i beröring med respektive arbetsgivare. Detta låter sig deremot af lätt förklarliga skäl i allmänhet icke göra i fråga om den militära fångvården.

Vidare är, såsom sagdt, antalet militärrrest ej på långt när tillräckligt. Vid den undersökning i ämnet, som egt rum, har det visat sig att, hvad angår den värfvade armén, efter den nya lagstifningen, der vatten och bröd-straffet togs bort, sedan förut prygelstraffet försvunnit, de redan tillförne otillräckliga militärrresterna allt mer och mer

öfverfyllas. Blir det då till fråga om längre strafftid, så blifva cellerna alldeles omöjliga.

Med ett ord, det ena med det andra gör, att man fåfängt skall kunna tänka sig de militära fängelserna, sådana de nu äro, så inrättade att de militära fångarne, enligt Riksdagens önskan, der kunna hållas under sin strafftid afskilda från andra brottslingar samt der få samma vård och uppsigt som i de allmänna fängelserna. Ty den militäre förbrytaren bör väl icke handteras sämre än de efter allmänna lagen dömda; tvärtom bör man väl så mycket som möjligt söka att bevara den förstnämnde från den smitta, som beröringen i ett gemensamhetsfängelse med verkliga, ofta förhärdade brottslingar måste meddela, samt bereda honom en möjlighet att godtgöra sina fel utan att fläckas af den vanära, som alltid följer den der undergått allmänt fängelsestraff, och så var och Riksdagens mening. Blir ej ett särskildt fängelse för dem upplåtet, så är emellertid ej annat råd än att fortfarande sända dem till de allmänna fängelserna.

Hvad angår frågan om, huru många celler böra vara att disponera för militära fångar, så anser jag för min del den omöjlig att för närvarande besvara. Den nya lagstiftningen har ännu icke burit frukt. Endast det kan man med temlig visshet säga, att behovet hädanefter blir större än förr, och att antalet celler således måste ökas.

Härefter uppstod fråga om stället, hvarest ett militärhäkte skulle inrättas, och dervid ifrågasattes dels Rindön dels Karlskrona, vidare Landskrona och slutligen Varberg och Marstrand. Vid undersökning befans, att Varberg skulle enligt all sannolikhet vara den lämpligaste och bästa platsen, så mycket mer som förslag tillika väcktes att dit förflytta disciplinsoldaterna, hvilka efter de nya krigslagarnes införande voro nästan omöjliga för befälet att sköta, förlagde som de nu äro, i daglig beröring med andra värfvade trupper och utan verksam afstängning från allehanda folk. Disciplinsoldaterna skulle ställas under ett eget öfverbefäl och hållas till full sysselsättning inom Varbergs fästning, och de öfrige till armén hörande brottslingar, som för militära förbrytelser vore ådömda fängelse och straffarbete, skulle uttjena straffet uti ett särskildt inom Varbergs fästning beläget, fängelse. Kostnadsförslag uppgjordes med hänsyn till så väl den ena som den andra förläggningssorten, men kostnaderna blefvo desamma eller omkring 70,000 kronor. Beträffande Rindön, uppgingo kostnaderna, efter af fångvårdsstyrelsen gjorda förbättringar i afseende å förslaget, till något öfver 70,000 kronor. Varbergs f. d. fästning är sedan längre tid anordnad till ett straffängelse, som nu ej begagnas af fångvården utan skulle öfverlemnas till armén, och inom fästningens område ligger vidare ett kronohäkte, som skulle vara mycket tjenligt att använda till militärfängelse. Hvad Kongl. Maj:t nu för detta ändamål ifrågasätter under andra hufvudtiteln är endast en ersättning till fångvårdsstyrelsen, som nödgas afstå detta häkte. Frågan hänger för öfrigt tillsammans med den nya krigslagstiftningen och grundar sig på Riksdagens begäran. Kongl. Maj:t villfor Riksdagens önskan och omarbetade krigslagarne, hvilken lagstiftning förut tillhörde Kongl. Maj:t ensam, men numera lyder under båda statsmakterna, och då Kongl. Maj:t gillade Riks-

*Angående
anslag för
uppförande
af nytt
kronohäkte
i Varberg.
(Forts.)*

Angående
anslag för
uppförande
af nytt
kronohäkte i
Varberg.
(Forts.)

dagens åsigt, att de, som sakfaldes för militära förbrytelser, icke borde vid straffens verkställande sammanblandas med andra brottslingar, så sammanhänger frågan med den nya krigslagstiftningen, och Riksdagens vilja kan icke tillämpas utan inrättande af ett militärhäkte. Derföre har Kongl. Maj:t framställt förevarande förslag, till hvilket jag anhåller om bifall.

Herr Jan Andersson i Jönvik: På de skäl, Utskottet anfört, anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Ryding: Den fråga, som nu föreligger, gäller i sjelfva verket, å ena sidan, huruvida icke krigsstyrelsen och regeringen nära nog varit förpligtade att framkomma med förevarande anslagsbegäran och, å andra sidan, huruvida icke denna Kammare bör genom att bevilja anslaget honorera sitt eget en gång fattade beslut och sina egna reformsträfvanden på krigslagstiftningens område. För att visa detta ber jag att i korthet få framdraga hvad som i saken passerat år 1878 och sedermera. Jag skall dervid, så vidt möjligt är, framhålla andras ord och yttranden derföre, att man så gerna säger, att vi knektar vilja se saker på helt annat sätt än andra människor.

Den motion, som rörande krigslagsstiftning framlades 1878 i denna Kammare, afsåg en omarbetning af då gällande krigslagar. Den var, som herrarne väl veta, underskrifven af 102 af denna Kammares ledamöter. I denna förekomma följande väl sagda ord: "Ett ämne, som med ofvan vidrörda fråga, (omarbetning af krigslagarne) står i nära sammanhang, är beskaffenheten af det fängelsestraff, för hvilket krigsman kan utsättas. Ådömes underordnad straffarbete på två år eller derutöfver, måste han uttjena detsamma i gemensamhetsfängelse med de värsta förbrytare. Mången eljest oförvitlig yngling, som under tillfällig uppbrusning begått svårare subordinationsbrott, kan på detta sätt förderfvas för hela lifvet. Skulle straffarbete bibehållas på alla grader, synes derföre nödvändigt, att sådana, som dömas för rent militära förbrytelser, icke sammanblandas med öfriga brottslingar. Äfven sedan det nya fängelsesystemet blifvit allmänt genomfördt, hvilket på långt när ännu icke är fallet, *torde derföre sådana böra åtsköljas från andra brottslingar, som blifvit dömda för rent militära förbrytelser*".

"På grund af hvad ofvan blifvit sagdt, och då det synes oundgängligen nödvändigt att krigslagarne på ett rättvist och *tidsenligt* sätt omarbetas" — — "föreslås":

— — — — —
"att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att krigslagarne med snarast möjliga omarbetas i den rigtningen" —

— — — — —
"att förbrytare mot krigslagarne icke sammanblandas med brottslingar".

På grund af denna motion, som hänvisades till Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 5, kom Utskottet in med en efter sorgfällig utredning gjord hemställan, som i det närmaste öfverensstämde med

hvad som föreslagits; och förekom sålunda i denna hemställan äfvenledes: "att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det nu gällande krigslagar så fort ske kan öfverses och omarbetas hufvudsakligen i den riktning — — — — —"

att de som sakfällas för rent militära förbrytelser icke, så vidt möjligt är, vid straffens verkställande sammanblandas med andra brottslingar. Kammaren fattade också beslut i öfverensstämmelse med denna Utskottets hemställan — visserligen med 87 röster mot 84, men de 84 röstade för ett beslut, som, i afseende å gemensamhetsfängelse, öfverensstämde med detta de 87:s beslut. Sedermera — behöfver jag väl påminna Kammaren derom — öfverlemnades frågan till Första Kammaren, som visserligen fattade ett från Andra Kammarens något skiljaktigt beslut, dock icke i frågan om gemensamhetsfängelse, uti hvilken båda Kamrarnes beslut voro öfverensstämmande. Vid sådant förhållande, och då det var i Riksdagens elfte timme, föll frågan om aflåtandet af en Riksdagens skrivelse till Kongl. Maj:t; men båda Kamrarne hade fattat beslut i samma riktning i afseende på frågan om nödvändigheten af särskilda militärhäkten. Efter detta omarbetades de då befintliga krigslagarne i den riktning, som hade uttalats såsom önskvärd, och jag tror ingen kan säga, att militären är genom dessa nya krigslagar stäld i ett undantagsförhållande till det bättre i afseende å straffs verkställighet, än hvad som är öfverensstämmande med bruket i andra land.

Denna lag innehåller tre kategorier af förseelser med ty åtföljande straffbestämmelser: den första eger rum då krigsman begår förseelse emot *allmän lag*, sådan förseelse nemligen som skall bestraffas med fängelse eller straffarbete. I sådant fall drabbar straffet krigsmannen precis på samma sätt som andra medborgare, och fängelsestraffet undergår i allmän straffanstalt. Den andra kategorien afser sådana förseelser, som visserligen begås mot krigslagarne, men som äro till sin natur temligen lika med dem, som i allmänna lagen beläggas med straff; — sådana förseelser som till exempel förräderi, uppror m. m.; äfven der samma straff för krigsman som för andra. Den tredje kategorien af förseelser äro sådana, som, om de begås af andra, utom krigsmakten stående, kanske äro rent af strafflösa eller ock belagda med endast lindrigare straff, men begångna af krigsmän måste strängt straffas med fängelse eller straffarbete. Det är i afseende på straffpåföljden för sådana förseelser, som man nu förändrat krigslagen, emedan man ansett att de, som dömas för rent militära förseelser till fängelse eller straffarbete, böra vid straffets undergående särskiljas från för vanfrejdande brott dömda, samt sålunda undergå det ädömda straffet i särskilda så kallade militärhäkten.

Detta är icke något egendomligt för Sverige; alla land följa samma bruk, och jag skall i afseende på straffet anhålla att få anföra några ord, som vid diskussionen härom i denna Kammare yttrades af ordföranden i det Tillfälliga Utskott, som hade högst sorgfälligt utredt denna fråga — det var Herr Torpadie, om jag minnes rätt. Han yttrade: "om detta är inkonsequens, så drabbar förebråelsen härför mindre Utskottet, än det i alla Europas länder, ja, man kan väl säga i

*Angående
anslag för
uppförande
af nytt
kronohäkte i
Varberg.
(Forts.)*

Angående
anslag för
uppförande
af nytt
kronohäkte i
Varberg.
(Forts.)

hela den civiliserade världen rådande förhållandet, att militären allt hitintills städe betraktats såsom ett från de öfriga samhällsklasserna särskildt stånd med egen jurisdiktion, egna lagar och så vidare. Detta lärer man således icke kunna förekomma.“ Då nu således både Första och Andra Kammaren fattat beslut i den riktningen, att särskilda militärhäkten borde finnas; då på grund af dessa beslut, och med ledning af dem, krigslagarne blifvit omarbetade; då för dessa rent militära förbrytelser, om de fordra fängelse eller straffarbete, det blifvit i krigslagen bestämdt, att dessa straff skola, *“der så ske kan“*, verkställas i särskildt fängelse, så tror jag, mine herrar, att I skullen hafva kunnat förebrå en krigsstyrelse, en regering, om den icke hade sökt, så vidt möjligt, åstadkomma detta fängelse. Ordalagen i edert beslut voro kraftigare än de i krigslagen, ty i stället för krigslagens *“der så ske kan“* hette det i edert beslut *“så vidt möjligt är“*. Möjligheten representeras här af sjuttiotusen kronor, och det tyckes således icke vara svårt att realisera den.

Hvem drabbas egentligen af olägenheter, om icke ett särskildt militärfängelse inrättas? Jo, nära nog uteslutande den indelte soldaten och beväringen. Ty hvad den värfvade soldaten angår, finnes det för honom en anstalt, disciplinkompaniet, dit han vanligen förflyttas, då han begått svårare brott mot disciplinen. Sedan han en gång kommit dit, betraktas han nära nog som fästningsfånge, men först upprepade förseelser eller brott der kunna föra honom till gemensamhetsfångelserna, under det den indelte soldaten eller beväringen, som skall undergå fängelse eller straffarbete, nu genast måste föras dit. I kunnen må hända häremot invända, att äfven i gemensamhetsfångelserna kunna fångarne skiljas åt, emedan det ju finnes cellfångelser öfver allt. Detta är visserligen en sanning, men besinnen, mine herrar, att under en fängelsetid, som belöper sig till från sex månader ända till ett å två år, kunna fångarne icke sitta i cell hela tiden, utan måste understundom sysselsättas utom hus eller åtminstone hemta frisk luft. Det är just vid dessa tillfällen de föras tillsammans med andra fångar, och detta är ju hvad Riksdagen velat förekomma.

Jag tror icke heller, att någon gerna kan hemta skäl för afslag å det af regeringen här begärda anslaget på de grunder, som anförts af Stats-Utskottet i dess nu föredragna betänkande. Hvilka äro väl dessa skäl? Först och främst anser Utskottet anslaget obehöfligt, *“enär den ifrågasatta förändringen icke är för fångvården behöflig“*. Det är ju icke fångvårdsstyrelsen, som begärt detta anslag, utan det är chefen för landtförvarsdepartementet, som föreslagit, att det i Varberg redan befintliga kronohäktet skulle till landtförsvaret öfverlemnas, och då är ju naturligt, att det är ett behof för landtförsvaret, som dermed i första rummet skall tillgodoses. Icke heller kan man gerna till skäl för afslag anföra, att *“arméns och flottans numerär icke ökats“*. Jag vill nemligen fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att samtidigt med motionen om krigslagarnes omarbetande vid 1878 års riksdag förekom äfven en motion, underskrifven af samma 102 personer, enligt hvilken motion arméns numerär icke skulle förökas,

utan borde bibehållas vid samma styrka som dittills, eller vid omkring 10,000 man stamtrupper. Man hade således icke väckt motion om omarbetandet af krigslagarne i sammanhang med någon tanke derpå, att arméns numerär samtidigt skulle tillökas. Såsom ett ytterligare skäl för afslaget har vidare anförts, "att bestraffningarne inom krigsmakten icke skulle vara mera talrika nu än förr", men icke begärde väl denna Kammare mildare straff för militäriska förbrytelser, i syfte att förbrytelseernas antal skulle ökas, utan meningen var naturligtvis att genom mildrade straffbestämmelser minska antalet förbrytelser. Således lärer väl icke heller ur den omständigheten kunna hemtas något skäl för afstyrkandet af det begärda anslaget.

*Angående
anslag för
uppförande
af nytt
kronohäkte i
Varberg.
(Forts.)*

Under sådana omständigheter, och då jag för öfrigt icke i något af de uppgifna motiven kan finna något grundadt skäl för afslaget, är jag fortfarande öfvertygad, att *krigsstyrelsen* skulle hafva begått en underlåtenhetssynd, om den icke förr eller senare yrkat på inlemnandet till Riksdagen af en dylik begäran som den nu framställda. Utredning är gjord, som visar, att Riksdagens önsknningar just på detta sätt blifva billigast uppfyllda, och under sådana omständigheter är det med fredadt samvete regeringen nu lemnar till Riksdagen att besluta öfver det ifrågavarande anslaget.

Herr A. P. Danielson: Såsom man kunnat höra af Herr Statsrådet och Chefens för landtförsvaret yttrande, har det hufvudsakligaste skälet för framställandet af denna Kongl. proposition varit, såsom han uttryckte sig, den sorgliga erfarenhet vi hafva af våra indelta och värfvade soldater. Om så verkligen är förhållandet, är det verkligen en sorglig erfarenhet, att just manskapet vid de värfvade regementena genom den behandling de derstädes undergå skall ledas derhän, att de först stupa in i detta disciplinkompani och sedermera, såsom Herr Statsrådet också antydde, derifrån ofta komma att öfverföras till straffanstalterna. Herr Statsrådet yttrade vidare, att, derest icke chefen för landtförvarsdepartementet gjort framställning om ifrågavarande anslag, skulle han hafva gjort sig skyldig till en underlåtenhetssynd. Man kan dock se saken äfven från en annan sida, och jag tror, att denna underlåtenhetssynd i så fall skulle hafva blifvit honom lätt förlåten. Herr Statsrådet åberopade vidare det många gånger anförda skälet, som skulle förefinnas i de 102 ledamöternas af denna Kammare till 1878 års Riksdag afgifna motion, och har dermed velat visa, att just till följd af det uttalande, Kamrarne då gjorde, hafva krigslagarne blifvit omarbetade. Jag förmodar att herrarne hafva sig bekant att, just innan Riksdagen fick rätt att deltaga i stiftande af strafflag för krigsmakten, regeringen skyndade sig att med varsam hand omarbete krigslagarne. Men icke gick denna omarbetning i sin helhet just i samma riktning som denna Kammare önskade. Herr Statsrådet har endast fäst sig vid den sista punkten af motionärernes förslag, som gick ut på, att förbrytare mot krigslagarne icke måtte sammanblandas med andra brottslingar. Men förslaget åsyftade äfven, att straffen under fredstid i allmänhet mildrades; att i följd deraf latituden minskades sålunda, att de strängare straffbestämmelserna modifierades; att vid enahanda förbrytelser straffen för

Angående
anslag för
uppförande
af nytt
kronohäkte
i Varberg.
(Forts.)

alla grader blefve likartade; samt att ett otvifvelaktigt skydd berereddes underordnade, då de af förmän förolämpats eller misshandlats och då de deröfver klagat. Jag hemställer nu till hvar och en, som genomläst de nya krigslagarne, om Kongl. Maj:t vid deras utfärdande tagit hänsyn till motionärernes af Kammaren godkända önskningsar äfven i sistnämnda afsenden? Jag tror att man måste medgifva, att så icke är förhållandet. Nu anser Herr Statsrådet sig böra fästa särskild vikt vid sista punkten af förslaget för att visa, att han vill gå Kammarens önskningsar till mötes. Men jag ber att få erinra om, att på samma gång detta förslag väcktes, förelåg äfven ett ganska omfattande förslag till ändring af hela vårt militärväsende, och att man förestälde sig möjligheten af att största delen af vårt lands manliga befolkning skulle komma att under en längre tid såsom värnpliktig lyda under krigslagarne. Det var just med fäst afseende härpå, som man ansåg sig böra göra Kongl. Maj:t uppmärksam på behovet af dessa lagars omarbetning. Nu har emellertid frågan om en ny härorganisation blifvit uppskjuten tills vidare, och jag hemställer, om det vid sådant förhållande kan vara klokt att redan nu vidtaga en sådan åtgärd, som den af Kongl. Maj:t nu föreslagna. Jag tror att, om vi vilja få en ny härordning till stånd, uppresandet af dessa nya fängelser icke komme att blifva någon lämplig lockelse dertill.

Herr Statsrådet yttrade, att de skäl, som Utskottet anfört för sitt afslag, äro på intet sätt hållbara. Men för min del har jag icke kunnat i Kongl. Maj:ts proposition uppleta en antydning om, att straffens antal har på sista tiden ökats, och alla veta vi, att numerären så väl vid hären som vid flottan icke undergått någon förändring. Hvad anför då Herr Statsrådet såsom skäl för sin begäran? Jo, sedan han sjelf erkänt, att "vi knektar ofta beskyllas för att se saker och ting på annat sätt än andra menniskor", åberopar han just de ord, som motionärerne användt i motiveringen till sitt förslag. Men, såsom jag förut nämnt, denna motivering var gjord med hänsyn till helt andra frågor, än som nu äro för handen.

Äfven kan det ifrågasättas, om Varberg är en lämplig plats för en sådan straffanstalt, som man vill förlägga derstädes. Om t. ex. en beväringssyngling i Norrland begär en förseelse, så vore det väl naturligtast och för staten mindre kostsamt, att han finge aftjena sitt straff på närmare håll, än att för sådant ändamål föras den långa vägen till Varberg. Dessutom, och då frågan icke synes vara af den trängande art, att ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition redan nu är af nöden, synes det mig, som om det både ur sparsamhetens synpunkt och med hänsyn till en möjligen framdeles skeende lösning af härordningsfrågan i sin helhet vore bäst, att vi för närvarande bifalla Utskottets förslag.

För öfrigt och om disciplinkompaniet äfven blefve förflyttadt till Varbergs straffängelse, så finnes der, enligt hvad fångvårdsstyrelsen uppgifvit, utrymme för icke mindre än 350 fångar, i följd hvaraf, och då disciplinkompaniet endast består af 120 man, der äfven bör finnas utrymme för ett militärhäkte, så att inlösandet af det dervarande kronohäktet blefve obehöfligt. Härtill kommer, att, om disciplinkompaniet blefve förflyttadt till Varberg, man kan befara att äfven nödig

militärbevakning komme att dit förläggas, och således en ytterligare utgift deraf försakas. Ännu en annan kostnad blefve sannolkt deraf en följd, ty, såsom herrarne veta, hafva vi hittills årligen beviljat anslag till fästningsarbetena vid Karlsborg, der disciplinkompaniet för närvarande är förlagdt, hufvudsakligen för att förskaffa detsamma sysselsättning, hvarför det är antagligt, att denna förflyttning komme att göra nya anslag för enahanda ändamål vid Varberg erforderliga.

På grund af hvad jag nu anfört vågar jag påstå, att Utskottet med sin korta motivering anfört goda skäl för sitt afstyrkande af bifall till Kongl. Maj:ts proposition, och tillåter jag mig yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Hedin: Herr Talman! Om behovet och ändamålsenligheten af ett särskildt militärhäkte, hvilka synas mig hafva blifvit ådagalagda i chefens för landtförsvarsdepartementet skrifvelse, som finnes intagen bland bilagorna till den Kongl. propositionen, har jag en annan mening, än det höglöfliga Stats-Utskottet. Jag skall således, för att begagna Herr Krigsministerns ord, icke "åberopa Stats-Utskottets motivering" till stöd för afslag å den Kongl. propositionen. Om jag ser saken i och för sig sjelf, så skulle jag icke hafva det ringaste emot beviljandet af det anslag, som erfordras för att skaffa fångvårdsstyrelsen ersättning för den lokal, som skulle upplåtas åt krigsadministrationen. Men i den Kongl. propositionen — man torde nemligen ega rätt att åberopa ett anförande till statsrådsprotokollet såsom autentiskt motiv till den Kongl. propositionen — har denna fråga blifvit satt i ett visst samband med frågan om disciplinkompaniets förflyttande till Varberg. Hur intimt detta samband må vara har jag väl icke kunnat utleta i chefens för justitiedepartementet anförande till statsrådsprotokollet; men ett samband finnes, som torde vara ganska starkt. Denna omständighet bestämmer mig att rösta för afslag å den Kongl. propositionen och bifall till Stats-Utskottets förslag. Ty om det antydda sambandet mellan de båda frågorna är sådant, att Riksdagen, genom att bifalla Utskottets hemställan, skulle föranleda Kongl. Maj:t att ändtligen en gång taga frågan om disciplinkompaniet i ett allvarligt öfvervägande från helt andra synpunkter, än hittills varit fallet, så skall Riksdagen genom att afslå den Kongl. propositionen hafva gagnat landet. Hvad som beträffande disciplinkompaniet bör tagas under öfvervägande är ingenting mindre än frågan om dess vara eller icke vara, icke, såsom hittills, dess flyttning från en station till en annan.

Sedan Kongl. Maj:t år 1842 beslutat, att en kronoarbeitscorps skulle upprättas och utfärdat reglemente för densamma, samt förordnat, att de på grund af 11 kap. 7 § Krigsartiklarne utstrukne soldater, så väl de då vid pioniercorpsen å Karlsborg befintlige, som de hvilka hädanefter drabbades af samma öde, skulle försändas till kronoarbeitscorpsens fjerde eller så kallade soldatklass, så förordnade följande året fångvårdsstyrelsen, att de soldater, som dömdes att i nämnda afdelning uttjena sin kapitulation, skulle tills vidare sändas till Karlsborg. Året derpå ändrades denna föreskrift: de vid Karlsborg befintliga

*Angående
anslag för
uppförande
af nytt
kronohäkte
i Varberg.
(Forts.)*

Angående
anslag för
uppförande
af nytt
kronohäkte
i Varberg.
(Forts.)

dylika personer skulle på särskilda stationer fördelas, och derefter ej vidare några utstrukne soldater sändas till Karlsborg. Sedermera har man sysselsatt sig med oupphörliga flyttningar, oupphörliga stationsförändringar; jag vet knappt huru många dylika förändringar vidtagits med denna olyckliga institution. År 1860 — då den förmodligen högst betydelsefulla reformen egde rum, att benämningen disciplinkompani infördes — förordnades att kompaniet skulle flyttas från sin station vid Strömsholms kanal till Borghamn. Sedermera kom det från Borghamn till Bollö. År 1872 flyttades stationen från Bollö till Tjurkö i Karlskrona skärgård. Samma år, två månader derefter, förordnades, att det skulle flyttas från Tjurkö till Karlsborg. Derjemte föreskrefs, att kompaniet ej vidare skulle tillhöra kronobergscorpsen, och att all befattning dermed skulle från fängvårdsstyrelsen öfvergå till krigsadministrationen. Således oupphörliga flyttningar och stationsombyten, hvilka förmodligen hafva gjort lika mycket gagn i sak, som när en sjuk person oupphörligt vrider och vänder sig på sitt plågoläger. Vidare har man ändrat inrättningens namn, och man har ändrat högsta befälet eller myndigheten öfver densamma. Men sakens beskaffenhet har man lemnat oförändrad. Då frågas, om det är antagligt att genom den nu åter föreslagna stationsändringen någonting i sak skall ändras.

Om något skall göras att inskränka periferien af denna samhällets skamfläck, så är det, så vidt jag kan finna, säkert, att det föreliggande förslaget icke kan ens i ringaste mån dertill bidraga. Herr Statsrådet och Chefen för landtförsvarsdepartementet meddelar visserligen i sin skrifvelse till herr Statsrådet och chefen för justitiedepartementet, att i Varberg finnes tillfälle till full sysselsättning för olyckliga varelser, som dit skulle försändas. Men hvilken sysselsättning? Att hugga sten, heter det. Men detta är onekligen en nog ensidig uppfostran för vare sig straffångar eller utstrukne soldater eller andra till allmänt arbete dömda personer, som man vill, för att beaguna ett vanligt uttryck, göra folk af.

Det lär icke vara någon här obekant, att man anmärkt — en anmärkning, som blifvit med mycken styrka gjord af Justitierådet Olivecrona i hans bok "Om återfall i brott" — såsom en väsentlig brist i vår fängvård, att personer år ut och år in sysselsättas i stenhuggeri, med att tillverka tuktrad sten o. d., emedan de, när frihetstiden nalkas, icke lärt sig annat arbete och således äro föga skicklige att genom ärligt arbete förvärfva sig sin utkomst. Ja, fängvårdsstyrelsen säger sjelf i ett utlåtande, som af justitieministern refererats i hans yttrande till statsrådsprotokollet, att Varberg *icke* passar till arbetsanstalt för personer, som blifvit dömda till allmänt arbete. Och hvarför? Derför, att der saknas tillgång till sådan sysselsättning, som vid dylika anstalter är önskvärd. Nu frågas: om lokalen icke är lämplig för civile personer, som blifvit dömda till allmänt arbete, skall den då vara lämpligare för f. d. soldater, som utstrukits ur rullorna och dömts att med allmänt arbete uttjena sin kapitulationstid? Det vore ett hårdt tal att påstå något sådant.

Det är af dessa skäl och då det synes mig som ett samband fun-

nes mellan de två frågorna om beviljande af 70,000 kronor till ett kronohäkte i Varberg och om disciplinkompaniets förflyttning till samma ort, som jag bestämt mig för att rösta för statsverkets hemställan, ehuru med underkännande af Utskottets motiv. Ty finnes detta samband, så skulle Riksdagen genom att bifalla Kongl. Maj:ts proposition i sjelfva verket räcka handen till upprätthållande af ett oefterrättlig-hetstillstånd, som redan varat allt för länge. För min del är jag nemligen af den meningen, att hvad som bör göras med disciplinkompaniet är ingenting mindre än att upphäfva hela institutionen. Jag har mycket att invända mot den, och Herr Krigsministern — som i sitt anförande för en kort stund tydligen sade hvart det bär för dessa f. d. soldater, som sändas till disciplinkompaniet, då han nemligen antyde, att vilstandet der endast är ett förberedande stadium på lifvets väg närmast det stadium, som utgöres af arbete i straffängelserna — han borde också hafva mycket att invända mot en sådan institution. Det som först faller i ögonen är, att lagstiftningen härom djupt kränker principen om likhet inför lagen. Hvar och en, som läst 17 § i disciplinstadgan af 1868, har deraf inhemtat, att om en indelt soldat eller en matros eller en kanonier eller annan till manskapet hänförlig person vid krigsmakten, som hvarken är indelt eller värfvad, försätter sig sjelf i alldeles samma förhållande, som för en värfvad soldat har till påföljd allmänt arbete vid disciplinkompaniet, så dömes han endast till utstrykning ur rullorna, men sändes icke bort till en anstalt, der han, om någon vån är, skall göras sämre än han förut varit.

Det är på dessa skäl, och ehuru jag erkänner behovet af ett särskildt militärhäkte, som jag nödgas rösta för bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Ryding: Jag skulle icke hafva besvärat Kammarren med något vidare anförande, om jag icke med anledning af den siste ärade talarens yttrande ansåge mig skyldig upplysa Kammarren om hvad som redan blifvit vidgjordt för att få förändring i disciplinkompaniets organisation och på samma gång i hvilken rigtning de förändringar böra gå, som chefen för landtförsvarsdepartementet önskar i afseende på detta kompani. Det är emellertid många myndigheter, som skola yttra sig i frågan, innan den kan framläggas för Riksdagen, och detta har gjort, att någon framställning till innevarande Riksdag icke kunnat ega rum.

De viktigaste förändringar, som åsyftas, äro att först och främst måste disciplinkompaniet, ifrån att vara en straffanstalt, der manskapet såsom fångar sysselsättes med allmänt arbete, förvandlas till ett "straffkompani", der manskapet sysselsättes såsom militärer. För det andra vill jag hafva bort det nu existerande förhållandet, att soldater, såsom man med ett betecknande uttryck nämner det, "*bortskänkas*" till kompaniet utan föregående krigsrättsdom. Krigslagarne böra såsom följd häraf undergå den förändring, att endast krigsrätt eger ådöma förflyttning till kompaniet. Förslag till förändring i denna rigtning är redan uppgjordt och granskadt af jurister, men sedan detta förslag blifvit vidare utarbetadt, skall detsamma ingå till regeringen och der-

*Angående
anslag för
uppförande
af nytt
kronohäkte
i Varberg.
(Forts.)*

*Angående
anslag för
uppförande
af nytt
kronohäkte
i Varberg.
(Forts.)*

efter framläggas för Högsta Domstolen. Allt detta drager tid och kan icke ske på en gång. När således en soldat icke vidare, på grund af begångna förbrytelser, anses kunna kvarhållas vid den värfvade armén, torde han, enligt min åsigt, skickas till arméns straffkompani, som skulle träda i stället för disciplinkompaniet. Kommen dit, ej för att der uttjena sin återstående kapitulationstid, utan dömd dit på viss tid, till exempel 6, 9, 18 månader, skulle han der icke sysselsättas med straffarbete, utan med sådant arbete, hvarmed soldaterna sysselsättas i skolorna, såsom läsning, skrifning, räkning, exercis, skjutning m. m. samt för öfrigt på dagens öfriga timmar med arbete i de verkstäder, som skulle finnas vid kompaniet, sådan sysselsättning, med ett ord sagdt, att soldaten, sedan han uttjent den ådömda tiden vid detta straffkompani, må kunna, förbättrad och vand till arbete, återgå till sitt regemente och icke behöfva med fångskjuts förpassas till hemorten. I sådan rigtning är meningen, att förändringarne med kompaniet skulle gå, och jag har nu med anledning af den siste talarens anförande velat upplysa härom.

Herr Grefve Björnstjerna: Frågan sönderfaller i två afdelningar, den ena rörande disciplinkompaniet, den andra rörande ett militärhäkte för armén. Hvad då först disciplinkompaniet angår, hafva herrarne nyss af chefen för landtförvarsdepartementet hört, att meningen är att med detta kompani vidtaga sådana förändringar, som äro af omständigheterna påkallade. Herr Hedin framhöll visserligen det origtiga deri, att en utstruken värfvad soldat behandlas på annat sätt än en indelt, i samma ställning, hvilken senare ej afsändes till disciplinkompaniet. Denna skilnad kommer säkerligen äfven att hädanefter fortfara. I förbigående tillåter jag mig anmärka, att det mycket sällan inträffar vid indelta armén, att en soldat blir utstruken för dåligt uppförande. En karl, som visar sig fallen för oordentligt eller supigt lefnadssätt, medför så många obehag för roten, att rust- eller rotehållaren sjelf söker blifva af med honom och derföre uppgör med honom att godvilligt lemna tjensten. Mönsterherren behöfver sällan dervid ingripa. Under de 11 år jag haft äran vara kavalleriinspektör har fråga om utstrykning blott en enda gång förekommit; karlen erhöi endast en varning. Man måste vidare påminna sig, att straffet drabar helt olika, om en värfvad och en indelt soldat skulle behandlas på samma sätt. Den senare förlorar, då han utstrykes, sitt torp, hvilket för honom och hans familj utgör deras lifsuppehälle. Detta är ett mycket högre straff än det en värfvad soldat utsätter sig för; om han afföres ur rullorna så kan man tänka sig möjligheten af, att, om enda följden för dåligt uppförande blefve frihet från kapitulationen, personer, som äro besvärade af disciplinens band, skulle rent af kunna begå förbrytelser för att hastigt komma ifrån krigstjensten. Jag anser det derföre nödvändigt, att ett disciplinkompani för den värfvade truppen fortfarande finnes, men så ordnadt, som Herr Statsrådet nu framställt saken. Då det således icke är rådligt att lösa upp kompaniet, blir frågan den, huruvida det är lämpligt, att det kvarblifver, der det nu befinner sig. Herr Hedin omtalade, huru det oupphörligt

flyttats från det ena stället till det andra. Ja, när arbetet vid Strömsholms kanal slutade, så blef ju följden, att kompaniet icke kunde kvarstanna der, och då befästringsarbetena vid Karlskrona upphörde, kunde det icke heller längre ligga der. Det var gifvet, att det måste flyttas dit, der arbete fans. Att deremot anslaget till Karlsborg, landets centralfästning, skulle grunda sig på att skaffa arbete åt disciplinkompaniet, är ett påstående, som får stå för Herr Danielsons räkning. Något så afvita har jag icke förr hört talas om. Frågan är emellertid nu: skall kompaniet bibehållas på Karlsborg eller ej? Jag tror icke, att det i något annat länd skulle kunna hända, att man förlade disciplinsoldater tillsammans med andra trupper i samma garnison. Det är gifvet, att de förstnämndes dåliga exempel skall verka ofördelaktigt på den öfriga truppen. Följden deraf har också blifvit en sådan mängd obehagliga uppträden, att hvar och en måste inse det lämpliga i att kompaniet med det första flyttas till annan plats. Om det flyttas till Varberg, kommer det der att hållas inom fästningens murar. De nu ständigt förekommande rymningarne uteblifva då, eftersyn och disciplin blifva lättare att handhafva; allt talar således för att den föreslagna förflyttningen skall visa sig ändamålsenlig. Den lär väl i alla fall kunna af Kongl. Maj:t anbefallas, utan att frågan derom underställes Riksdagen. Det kostar ingenting; fängelset finnes, särskild bevakning behöfves ej, således antar jag, att den saken lätt låter ordna sig.

Återstår frågan om militärhäktet för armén. Jag behöfver icke påminna om, att Kongl. Maj:t i följd af motioner, väckta inom denna Kammare, långt före den af Herr Danielson omtalade stora motionen 1878, anbefalt krigslagarnes omarbetande. Att de icke blifvit det fullkomligt i den anda, som Herr Danielson önskar, torde vara en vinst. Så till exempel lär väl motionärernes fordran att samma straff skall åläggas samma förbrytelse, antingen denna begås af befallande eller lydande, vara alltför orimlig för att kunna tillämpas. Straffet måste rätta sig efter brottets beskaffenhet, och detta blir åter helt olika, om det begås af befäl eller manskap. Är till exempel förseelsen att öfverlasta sig på vakt ett lika stort fel, om det begås af en officer eller af någon af manskapet. Nej, visst icke. Officeren är ojemförligt mera straffvärd. Sådana fall kan man framleta i mängd. Krigsartiklarne hafva emellertid utarbetats i mera human anda. De pinsamma straffen hafva till stor del utbyts mot enkelt fängelse. Det är då gifvet, att arresterna måste blifva långt mera och längre upptagna än förr. En karl, som till exempel gjort sig skyldig till andra gången rymning, straffades förr med några dagars sträng arrest, efter de nya krigslagarne deremot kan han dömas till 6 månaders fängelse. Tillgången på lokaler måste således högst betydligt ökas, i fall nemligen straffet skall följa någorlunda hastigt på förbrytelsen.

I 13 § strafflagen för krigsmakten, stadgas att fängelse som blifvit ålagdt för brott mot denna lag bör, så vidt ske kan, verkställas i militärhäkte. 29 § disciplinstadgan åter bestämmer att när fängelse skall undergå i militärhäkte, bör straffet undergå antingen å fästning under militärbevakning eller å högvakt inom garnisonsort.

*Angående
anslag för
uppförande
af nytt krono-
häkte i
Varberg.
(Forts.)*

*Angående
anslag för
uppförande
af nytt krono-
häkte i
Varberg.
(Forts).*

Såsom en föregående talare framhållit, äro dock arresterna vid garnisonsregementena icke afsedda för lång fängelsetid. Dels äro de dertill för få, dels finnas der inga särskilda fånggårdar. Då en arrestant skall hemta frisk luft, måste således en särskild post kommanderas att ledsaga honom. Hvert promenaden skall ställas, vet jag sannerligen icke. Lika stora äro olägenheterna hvad sjukvården vidkommer; om en arrestant sjuknar, måste han föras till garnisons-sjukhuset, då man icke kan låta honom ligga qvar i den trånga ar-
resten. Med ett ord, det är i detta afseende så många svårigheter vid regementsarresterna, att den, som närmare tänker på saken, måste inse, att ett gemensamt militärhäkte med det snaraste bör ordnas. Då nu tillfälle yppat sig att på samma plats, der disciplinkompaniet är förlagdt, erhålla en passande lokal till gemensamhetsfängelse för truppen, skulle jag betrakta det som synnerligt olyckligt, i fall man icke begagnade sig deraf. För armén förfoga öfver cellfängelset, måste naturligtvis medel anslås till ett nytt fängelse för den allmänna fångvården, på sätt ock här föreslagits.

Herr Danielson tycker, att eftersom fängelseutrymmet i Varberg är beräknadt för 300 fångar, kunde disciplinsoldater och andre till fängelsestraff dömda personer tillhörande krigsmakten der gerna stoppas in tillsammans. Hur man ens kan föreställa sig en sådan anordning är mig svårt att fatta; mycken eftertanke fordras ej för att finna att dessa tvenne slag af förbrytare hvarken kunna eller böra sammanföras. Då således alla skäl tala för hvad Kongl. Maj:t föreslagit, anhåller jag om bifall dertill.

Herr Friherre Leijonhufvud: Jag ber att få yttra ännu några ord. Herr Danielson anser liksom Stats-Utskottet, att som hvarken brottens antal eller truppens numerär ökats, förefinnes ej heller något behof af flera fångelser. De begge första antagandena äro fullt rigtiga, men icke det sista; ty om ock, dess bättre, brotten icke ökats och således icke heller straffens antal, så hafva deremot de sistnämnda, på samma gång de förmildrats, blifvit långvarigare, hvilket naturligtvis medfört ett större antal fångdagar och deraf följande behof af ökad fängelseutrymme. Herr Danielson säger vidare, att då 1878 års Riksdag framlade motiven för sina förslag till ändringar i strafflagen, så voro de helt andra än dem, som Kongl. Maj:t sedermera hade att förelägga. Jag ber att härvid få göra en liten korrigering. Det var icke Riksdagens motiv, som voro olika Kongl. Maj:ts, utan det var Herr Danielsons och hans meningsfränders, hvilka Herr Danielson råkat sammanblanda med Riksdagens. Vidare tyckes Herr Danielson vara af den meningen, att kan man icke få allt, så bör man icke göra något. Men kan man taga ett steg framåt i humanistisk rigtning, så bör man, det är åtminstone min åsigt, icke försumma att göra det, äfven då det icke gäller någon ny organisation, och nekas kan ej att det nu förevarande förslaget likväl gifvet innebär en förbättring för de individer som tillhöra armén.

Herr Danielson framhöll vidare olägenheten af den långa väg, som beväringssynglingarne till exempel i Norrland hade att transporte-

ras för att komma till Varberg. Ja, jag medgifver, att afståndet är stort. Men i våra dagar, med deras ångbåts- och jernvägsförbindelser, se vi ju icke sällan, hurusom för brott åtalade personer transporteras halfva riket omkring för att undergå ransakning på de platser, der brotten begåtts. Man får underkasta sig olägenheterna af transporten, så vida man icke vill upprätta ett militärfängelse i Norrland eller ock låta beväringssynglingarne uttjena sina straff på gamla sättet, det vill säga tillsammans med vanliga förbrytare. Så fann Herr Danielson, att Karlsborg kunde passa för nu ifrågavarande ändamål, ty der funnes särskild bevakning för disciplinkompaniet. Det är ett misstag; någon dylik särskild bevakning finnes *icke* och ej heller är fråga om att anställa sådan, hvarken i Karlsborg eller i Varberg. Men det är den skilnaden, att under det i Karlsborg endast är ett lågt staket att hoppa öfver för den, som vill rymma, så hindras dylikt tilltag vid Varbergs fästning af höga murar, utom det att der nattetid, då oordningar mest äro att vänta, tillräcklig bevakning af befälet blir en möjlighet. Han sade vidare, att utrymmet i Varberg var tillräckligt stort för både vanliga fångar och disciplinsoldater. Men det är just det man vill förebygga, att dessa begge olika slags strafföremål blandas i hop med hvarandra. Disciplinsoldaten måste skötas på ett särskildt sätt.

Jag kan upplysa den värde talaren på stockholmsbänken, att sambandet emellan militärhäkten och disciplinkompaniet är ytterst obetydligt, och äro de i det närmaste oberoende af hvarandra.

Den enda gemensamheten dem emellan skulle blifva, att de hafva gemensam chef och gemensam anskaffning i vissa afseenden. Hvad särskildt disciplinkompaniet beträffar, har jag åter och åter upprepade gånger ingått till Kongl. Maj:t med erinran om de principiella och praktiska olägenheter, som vidlåda den nuvarande organisationen af disciplinkompaniet, och dervid gång efter annan påyrkat förändringar om ock ej i alldeles samma rigtning, som efter hvad vi nyss hört från statsrådsbänken nu är ifrågasatt, men hvarigenom också en stor förbättring kommer att inträda. Att disciplinkompaniet flere gånger förflyttats från en plats till en annan har icke varit så planlöst, som den ärade talaren anmärkte, utan har orsaken härtill varit just omtanke för att kunna skaffa arbete åt manskapet. Vid Strömsholm arbetade det sålunda för ett privat bolags räkning och förflyttades, sedan arbetet der upphört, till Bollön, hvarest det ock användes af ett enskildt bolag, och förflyttades derifrån, emedan baracken brann upp. På Tjurkö låg det endast till dess en ny ort blef utsedd för kompaniets stationering och flyttades derefter till Karlsborg.

Herr Hedin: Jag är icke fullt så tacksam, som det må hända synes någon att jag borde vara, för den upplysning den siste talaren meddelade, och detta till följd deraf, att *han* icke alls är i tillfälle att upplysa, huru starkt sambandet är emellan dessa frågor. Det vet icke han, utan Kongl. Maj:t, så vida eljest Kongl. Maj:t härom fattat ett bestämdt beslut, hvilket emellertid justitieministerns anförande till statsrådsprotokollet icke tydligt upplyser. Vidare ber jag att till svar

*Angående
anslag för
uppförande
af nytt krono-
häkte i
Varberg.
(Forts.)*

Angående
anslag för
uppförande
af nytt krono-
häkte i
Varberg.
(Forts.)

å hvad så väl han som en föregående talare anfört få säga, att det förvånar mig, synnerligen hvad en annan talare på stockholmsbanken beträffar, att man söker försvara de oupphörliga stationsförändringarne. Han sade: när arbetet tagit slut på ett håll, har man måst flytta kompaniet till ett annat. Således har han godkänt den princip, som nu i snart 40 år oafbrutet tillämpats, att personer, som borde undergå en för dem lämpad moralisk behandling och uppfostras till sådan arbetsskicklighet att de kunde sig sjelfva försörja, i stället sys-selsättas utan hänsyn till denna regel för all fångvård, såsom sker, när de blott användas till stenhuggeriarbete. Detta var oväntadt att höra från *den* ärade talaren. Hvad derefter de af Herr Krigsministern utlofvade reformerna beträffar, inskränker jag mig till att yttra, att jag först vill se om de blifva utaf, innan jag om dem fäller något omdöme. Jag har stödt mig på ett yttrande i Herr Krigsministerns skrifvelse af 14 November 1883, hvarur jag ber att få uppläsa några rader: "Tillfälle till full sysselsättning för manskapet genom stenhuggning för enskild räkning kan, enligt hvad chefen för fortifikationen inhemtat, lätt erhållas. Ett par stenhuggarefirmor hafva nemligen förklarar sig villiga att använda disciplinsoldater mot den ersättning till kronan, hvarom öfverenskommelse kan blifva träffad." Detta yttrande för blott tre månader sedan är ju ett tillkännagifvande om tillämnad fortsättning af ett system, som är i alla afseenden för-dömligt.

Herr Liss Ol. Larsson: Jag skall icke yttra mig vidlyftigt i denna fråga, men jag fäste mig vid ett yttrande från statsrådsbanken, som gick derpå ut, att anordningar skulle vidtagas därför, att disciplin-kompaniet skulle undergå sin bestraffning i skolor, det vill säga skjut-skolor och dylikt. Detta skulle blifva en helt ny och storartad an-ordning, och följden skulle blifva, att vi finge anskaffa hästar åt kaval-leristerna och kanoner åt artilleristerna. Sådant vore ju orimligt. Jag tror således att vi böra behandla dessa militärer såsom fångar, och detta har väl äfven varit Riksdagens mening, ehuru Riksdagen icke afsett, att de skulle aftjena sitt straff tillsammans med öfriga fångar.

Jag begärde dock icke ordet blott för att säga detta, utan för att upplysa om hvad en sakkunnig myndighet yttrat i denna fråga och hvilken myndighet bör hafva kännedom om de förhållanden, som här äro föremål för behandling. Fångvårdsstyrelsen har nemligen yttrat sig i denna fråga om inrättande af särskilda militärhäkten. Sedan fångvårdsstyrelsen i sitt berörda yttrande först förklarar Var-berg lämpligare än Karlsten och uttalat sig om den civila förvaltning-
gen och dylikt, fortsätter styrelsen:

"Beträffande åter det af chefen för fortifikationen väckta försla-
get, att de för verkställighet af straffarbete eller fängelsestraff inrät-
tade militärhäktena borde förses med civil bevakning och ställas un-
der fångvårdsstyrelsens öfverinseende och förvaltning, så och då uti
kap. 2 § 12 af nya strafflagen för krigsmakten blifvit stadgadt, att
den, som enligt sagda lag blifvit dömd till straffarbete eller fängelse,

skall behandlas lika med den, som enligt allmänna lagen, skall till sådant straff hållas, dock med undantag, hvaribland att, om straffet verkställs i militärhäkte (§ 13), så bör straffarbete undergå å fästning under militärbevakning samt fängelse antingen å fästning under militärbevakning eller å högvakt, synes ett bifall till detta förslag icke böra medföra några svårigheter eller olägenheter å fängsvårdsförvaltningens sida. Styrelsen vågar dock underställa Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, huruvida, derest åt styrelsen skulle uppdragas tillsynen å verkställigheten af det straffarbete eller fängelsestraff i två år och derunder, som enligt krigslagen ådömes, ifrågavarande straff icke skulle åsättas den stämpel, som man velat genom särskilda militärhäkten från dem borttaga, och huruvida, med afseende derå, det må vara skäl att, med högst betydliga kostnader för det allmänna, för ändamålet iordningsställa nya häkten. Styrelsen har sig visserligen bekant, att sådana häkten finnas inom de stora militärstaterna Ryssland, Österrike, Preussen och Frankrike, der de lyda under de respektive krigsdepartementen; men, utom det skäl, som förefinnes i dessa länders stora folkmängd och militärstyrka, har utan tvifvel en sådan anordning hufvudsakligen varit föranledd deraf, att, då i dessa länder icke ens i denna stund de allmänna straff- eller ransakningsfängelserna äro försedda med celler, gemenskap mellan de för militära förseelser dömda och andra förbrytare icke kunnat på annat sätt förekommas. I Belgien åter, hvilket land så väl till folkmängd, som med afseende å fängelseväsendets utveckling närmast torde vara med vårt jemförligt, aftjenas det straffarbete eller fängelsestraff, som af militära domstolar ådömes, i statens allmänna fängelser.“

Det torde väl betyda något, när en sådan auktoritet yttrar sig på detta sätt, och i detta yttrande ligger ett kraftigt stöd för Utskottets afstyrkande hemställan, hvarå jag fortfarande anhåller om bifall.

Herr Statsrådet von Steyern: Förevarande anslag afse egentligen att fylla ett behof under fjerde och femte hufvudtitlarne och jag skulle därför icke behöft nu taga till ordet, om jag icke dertill föranledts af ett yttrande från den siste talaren, som stälde denna anslagsfråga i samband med ett lagstadgande i nya strafflagen för krigsmakten, hvilket stadgande tillkommit på min föredragning. Detta stadgande lyder sålunda: “Skall krigsman undergå straffarbete på viss tid ej öfver två år, som blifvit honom ådömdt för brott, hvarom i 5, 7 eller 10 kap. af denna lag förmåles, eller fängelse, som blifvit honom omedelbart ålagdt för brott emot denna lag — — — bör, såvidt ske kan, straffet verkställas i militärhäkte.“

De kapitel, som här åberopas, handla om rymningsbrott, subordinationsbrott och åtskilliga andra mindre förseelser, sammanförda i 10 kapitlet. Stadgandet innehåller således att om någon dömes till straffarbete i två år eller derunder för dylikt brott eller till fängelse efter hvilka stadganden som helst i krigslagen, skall straffet uttjenas i militärhäkte, der så ske kan. När nu Stats-Utskottet bland skälen till sin afstyrkande hemställan anför, att strafflagen för krigsmakten

*Angående
anslag för
uppförande
af nytt krono-
häkte i
Varberg.
(Forts.)*

Angående
anslag för
uppförande
af nytt krono-
håkte i Var-
berg.
(Forts.)

icke med nödvändighet förutsätter tillvaron af ett särskildt militärfängelse, är visserligen detta ett faktum, som icke kan bestridas. Lagen gifver icke någon uttrycklig föreskrift om inrättande af militärfängelse och kan ej heller göra det, ty den är stiftad af Kongl. Maj:t ensam och Kongl. Maj:t hade inga medel till sitt förfogande för sådant ändamål. Lagen innefattar således, om man uteslutande fäster sig vid dess bokstaf, intet absolut hinder för Kammaren att neka anslaget. Men då den siste talaren antydde att Kammaren kan göra detta med godt samvete, emedan Riksdagen vore alldeles oskyldig till lagstadgandets tillkomst, enär detta kommit till stånd utan att Riksdagen dertill gifvit något föranledande, ber jag att få något närmare belysa detta påstående.

Det är väl sant, att de särskilda beslut, Riksdagens Kamrar på grund af enskilda motionärens framställning år 1878 fattade rörande verkställighet af militära bestraffningar möjligen kunna, om man ser allenast på ordalagen, tolkas så, att Riksdagen endast önskat militärfångarnes afskiljande från andra fångar i samma fängelse. Men om man tager i betraktande det sätt, hvarpå beslutet tillkom i synnerhet i denna Kammare, blifver en sådan tolkning icke längre hållbar. Kammarens beslut föregicks af utredning inom ett Tillfälligt Utskott, som tillstyrkte Kammaren att hos Kongl. Maj:t anhålla bland annat om sådan lagändring, att de som sakfaldes för rent militära förbrytelser icke, så vidt möjligt vore, vid straffens verkställande sammanblandades med andra brottslingar. Under diskussionen anmärkte en talare att bifall till detta förslag förutsatte inrättandet af särskilda militärhåkten. Han kunde för sin del icke gilla detta, han ansåg det onödigt, och för att förekomma det föreslog han en annan formulering af beslutet, hvarpå han begärde proposition. Frågan ställdes sålunda på sin spets. Ett motförslag uppställdes mot Utskottets, i uttryckligen tillkännagifven afsigt att förekomma inrättandet af militärhåkten. Denne talares uppfattning af Utskottets förslag blef icke under diskussionen bestridd. Tvärt om vitsordades dess riktighet af en ledamot af Utskottet, som anförde skäl till stöd för Utskottets uppfattning. Man kan således icke påstå annat än att åtminstone vid dessa tillfällen alla varit ense om att Utskottets förslag syftade på inrättandet af särskilda militärhåkten. Utskottets förslag blef af Kammaren godkänt och motförslaget afslogs. Det kan väl då icke förtänkas Kongl. Maj:t, om han i Andra Kammarens beslut velat se ett uttalande till förmån för särskilda militärfängelser.

Fångvårdsstyrelsens, af Herr L. O. Larsson citerade yttrande innehöll, så vidt jag vid uppläsningen kunde fatta, ej något omdöme om behovet af militärhåkten, hvilken fråga i öfrigt ligger utom styrelsens befogenhet, utan innefattade endast ett förslag huru man skulle förfara, derest särskildt militärfängelse ej blefve inrättadt.

Jag hemställer om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Lindmark:

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Talmannen framställde

propositioner å dels bifall till Utskottets hemställan, dels afslag å den-
samma och bifall till Kongl. Maj:ts framställning samt förklarade sig
anse den förra vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef
emellertid begärd, i följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs
följande voteringsproposition:

*Angående
anslag för
uppförande
af nytt krono-
häkte i Var-
berg.
(Forts.)*

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 4:de punkten
af Utlåtandet N:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan,
beslutat att, i enlighet med hvad Kongl. Maj:t föreslagit, skall för
uppförande af nytt kronohäkte i Varberg å extra stat för år 1885
anvisas 70,000 kronor.

Omröstningen, i vanlig ordning försiggången, utvisade 125 Ja mot
47 Nej och hade Kammaren alltså bifallit Utskottets hemställan.

Punkten 5.

Med anledning af Kongl. Maj:ts framställning om anvisande jem-
väl för nästkommande år å extra stat af ett belopp af 15,000 kronor.
till undersöd af åkerbrukskolonien vid Hall, hade Utskottet anfört,
att de af styrelsen för Oscar-Josefina-föreningen uti afgifvet under-
dånigt yttrande omförmälda svårigheter för fränsäljande af en del af
koloniens betydliga egovidder, icke syntes vara oöfvervinneliga, men
att det deremot för koloniens bestånd vore af synnerlig vikt, att me-
del bereddes till gäldande af en del af koloniens skulder, hvarföre
Utskottet ansett sig böra ytterligare framhålla de skäl för en sådan
försäljning, hvilka blifvit i Riksdagens skrivelse i ämnet den 11 Juni
1883 anförda, och som, enligt Utskottets åsigt, fortfarande egde giltig-
het, men hade likväl Utskottet vid det förhållande, att kolonien fort-
farande syntes vara i behof af understöd, hemställt att Riksdagen un-
der uttalande af hvad här ofvan blifvit anfördt, måtte, med bifall till
Kongl. Maj:ts förevarande framställning, till understöd af åkerbruks-
kolonien Hall för 1885 å extra stat anvisa ett belopp af 15,000 kronor.

*Angående
understöd till
åkerbruks-
kolonien vid
Hall.*

Häremot hade reservationer inom Utskottet anmälts dels af Herr
R. Törneblad och dels af Herr *C. E. Casparsson*, hvilken senare
ansett, att Utskottets motivering och hemställan borde affattats på
följande sätt: Då kolonien vid Hall utan tvifvel fortfarande är i stort
behof af statens understöd och synes hafva gjort sig af sådant under-
stöd väl förtjent, hemställer Utskottet, att Riksdagen må, med bifall
till Kongl. Maj:ts förevarande framställning, till understöd af åker-

Angående
understöd till
åkerbruks-
kolonien vid
Hall.
(Forts.)

brukskolonien Hall för år 1885 å extra stat anvisa ett belopp af 15,000 kronor.

Efter föredragning af Utskottets hemställan anförde:

Herr Ekdahl: Mot det sätt, hvarpå frågan rörande åkerbrukskolonien vid Hall blifvit behandlad såväl af regering som Riksdag, ber jag att få göra en erinran. Styrelsen för denna koloni har till regeringen ingått med en begäran, att den löpande skulden, 140,000 kronor, måtte af statsmedel betäckas. Ledamöterna i styrelsen hafva varit nödsakade att sjelfva teckna ansvarighet för de skuldförbindelser, som utfärdats i och för erhållande af åtskilliga lån. I stället för att nu framlägga förslag härom, har regeringen, ehuru Statsådet och Chefen för Justitiedepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet säger, att denna inrättning deraf gjort sig väl förtjent, föreslagit endast *ett understöd* af 15,000 kronor. Förliket år föreslog regeringen samma belopp, men då under en helt annan form, nemligen till förräntande och afbetalning af koloniens skuld. I år deremot har detta mera formen af ett tillfälligt understöd, och då man vidare vet, att styrelsens medlemmar hafva sina namn på de utestående förbindelserna, är det fara värdt, att de komma att afgå, då de finna sig icke erhålla större tillmötesgående från vederbörande. Det är naturligtvis också mycket svårt för de vid kolonien anstälde tjänstemän att lefva, som man säger, "på nåder". Det beviljas ett litet anslag i år, men de veta icke, huru förhållandena komma att gestalta sig till ett annat år, och den härigenom uppkommande osäkerheten för styrelsen och modlösheten för tjänstemännen kunna tydligen icke verka fördelaktigt på koloniens utveckling och bestånd.

Här är emellertid nu icke fråga om något annat belopp än de af Utskottet tillstyrkta 15,000 kronor, då något annat förslag icke föreligger, men Utskottet har likväl icke kunnat underlåta att "peppra på" litet vid sin motivering, då den fortfarande påyrkar försäljningen af en del af egendomen. Det visar sig att, enligt de berättelser, som koloniens styrelse afgifvit, man vidtagit alla de åtgärder, som af den sista Riksdagen begärdes. De hafva höjt afgifterna för eleverna och bestämt längre betalningstid för dem, de hafva gjort försök med så väl att sälja en del af jorden som äfven att utarrendera samma lotter, fastän det anbud å försäljning, som erhållits, icke kunnat af styrelsen antagas, då det endast utgjorde 14,100 kronor för 60 tunnland åker och 100 tunnland vacker skog förutom impedimenta, tillsammans 179 tunnland, motsvarande 200 kronor tunnlandet för gammal åker och 20 kronor tunnlandet för vacker ungskog.

Stats-Utskottet säger visserligen, att det icke skulle vara några öfvervinneliga svårigheter för att sälja en del af egendomen, men då denna egendom är intecknad ända till skorstenarne, beror det naturligtvis på inteckningarnes innehafvare, om en del af egendomen på detta sätt skall säljas eller rättare slumpas bort. Vidare måste landtmätare företaga delning af egendomen, som äfven kostar ej obetydligt penningar. Men härförutan uppstår en stor olägenhet, som jag

lägger herrar ledamöter af Stats-Utskottet på hjertat att beakta, nemligen att genom försäljning af en del af egendomen kan kolonien icke hållas fri från obehöriga personer inom närmaste området, utan, om icke precis lönkrogar förekomma har man ändock erfarenhet af att på de lägenheter, som härigenom uppstå, ynglingarna skulle tillhandahållas snus, tobak och äfven maltdrycker, som äro dem förbjudna. Det torde härvid få erinras, att denna koloni icke är någon straff- utan en förbättringsanstalt. Ynglingarne gå icke under bevakning, och det sista året af deras vistelse derstädes lemnas dem till och med en ganska stor frihet för att de så småningom må kunna vänja sig vid att motstå de frestelser, som efter utskrifningen från kolonien möta dem.

Mig synes därför, att Utskottet, med bifall till den af regeringen framlagda propositionen, hade kunnat gå in på den motivering, som förordats af Herr Casparsson i hans vid utskotts-betänkandet fogade reservation. Jag skulle därför helst velat instämma med honom, men då jag tror, att detta icke vinner någon framgång i Kammaren, så vill jag icke göra något yrkande. Jag har endast velat hafva detta mitt uttalande till protokollet.

I detta yttrande instämde Herr *Hedin*.

Vidare yttrade:

Herr Danielson: Då den föregående talaren icke framställde något yrkande, är icke mycket lönt att i saken vidare orda. Men då han säger att Stats-Utskottet ganska hårdt pepprat koloniens styrelse, vill jag nämna, att jag tvärt om anser, att Stats-Utskottet sagt det minsta möjliga, som kan sägas i denna sak, och endast velat vidhålla hvad Riksdagen i fjol beslutade. Sedan kolonien nu gått i författning om anskaffande af kartor och egobeskrifningar öfver de särskilda jordlotter, som skola försäljas, skulle det kunna vara mindre lämpligt att icke göra något vidare försök att försälja en del af egendomens stora egovidd, ty de hinder för försäljningen, som styrelsen anført, kunna nog med god vilja öfvervinnas.

Mycket mera skulle kunna anföras för Utskottets förslag, men jag anser sådant icke nödigt, då den föregående talaren icke framställde något yrkande. Jag skall därför icke uppehålla Kammarens tid, utan endast yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Granlund: Det är minsann intet angenämt uppdrag de herrar hafva, som sitta i denna direktion eller styrelse för kolonien Hall. De skola förvalta en mycket stor egendom, i sammanhang med en uppfostrings- eller förbättringsanstalt för unga brottslingar, och denna egendom är icke inköpt för statens medel, utan för en allmän välgörenhetsinrättnings kapital. För att egendomen skulle blifva lämplig för det dermed afsedda ändamålet, unga brottslingars förbättring, var det nödvändigt att vidtaga en mängd nybyggnader, och det är för dessa byggnader, hvilka icke skett för jordbruks- utan egentli-

*Angående
understöd till
åkerbruks-
kolonien vid
Hall.
(Forts.)*

*Angående
understöd till
åkerbruks-
kolonien vid
Hall.
(Forts.)*

gen för koloniens ändamål såsom uppfostringsanstalt som styrelsen måst skuldsätta sig och nu råkat i det trångmål, att staten måste träda emellan och hjälpa. Jag har varit i tillfälle att se denna koloni, och jag är öfvertygad, att hvar och en, som får se den, icke kan annat än glädjas öfver den ordning och det skick, hvori allt der befinner sig. Det kan naturligtvis icke vara hugnande för direktionen att år efter år få höra klander därför, att kolonien icke kunnat göra sig skuldfri. Men huru skall detta kunna ske och kolonien på samma gång uppfylla sitt ändamål. Den är egentligen en stiftelse, som staten hufvudsakligen borde underhålla, då i enlighet med strafflagens bestämmelse, sådana förbättringsanstalter skola finnas. Jag tycker således det är orätt, att, såsom en föregående talare sagt, peppra detta anslag och alldeles uttrötta direktionen eller styrelsens välvilliga bemödande för det vackra ändamålet. Stats-Utskottet har visserligen icke nu varit så strängt i motiveringen som förlidet år, men Utskottet har dock sagt, att det icke torde möta oöfvervinnerliga hinder för frän-säljande af en del af jorden. Ja, några oöfvervinnerliga hinder möter det visserligen icke, om man vill slumpa bort jorden för ett vrakpris. Men då der finnes en mängd ynglingar, hvars arbetskrafter äro afsedda för jordbruket, ligger det i sakens natur, att jordbruksarbetet kostar relativt mindre, om man har ett femtio- eller sextiotal tunnland jord mera att bruka, då såväl arbetskrafterna äro billiga som förvaltningskostnaderna desamma.

Emellertid har här endast yrkats bifall till Stats-Utskottets förslag, och jag skall förena mig deruti, dock med den förändring, att motiveringen blir sådan, som Herr Casparsson i sin reservation föreslagit.

Öfverläggningen var härmed slutad och sedan Herr Talmannen gifvit propositioner i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 6.

Bifölls.

§ 5.

Företogs vidare till behandling Stats-Utskottets Utflåtande N:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel.

Punkten 1 mom. a).

*Angående
förhöjning i
anslaget till
kabinetts-
kassan.*

Under denna hufvudtitel hade Kongl. Maj:t, dels för beredande af förbättrad aflöning för de förenade rikenas minister i Madrid och dels för inrättande vid beskickningen derstädes af en legationssekretärerätjenst, äskat en förhöjning i anslaget till ministerstaten med 13,400 kronor.

Ledamoten af Första Kammaren Friherre R. *Klinckowström* hade

deremot uti afgifven motion (N:o 3) af anförda skäl yrkat, att den sålunda äskade anslagsförhöjningen ej måtte af Riksdagen bifallas; och hade Utskottet under förevarande moment hemställt, att, i enlighet med Friherre Klinckowströms ofvan berörda förslag, Kongl. Maj:ts förevarande framställning om förhöjning å anslaget till ministerstaten icke måtte vinna Riksdagens bifall.

*Angående
förhöjning i
anslaget till
kabinetts-
kassan.
(Forts.)*

Emot denna Utskottets hemställan hade inom Utskottet reservationer anmälts dels af Herrar Grefve *C. Beck-Friis*, *L. M. Nordenfelt*, *J. Widén*, Friherre *E. M. P. von Vegesack* och *A. Rappe*, och dels af Herrar Grefve *G. Sparre*, Friherre *H. M. Palmstierna*, Friherre *R. von Kræmer*, Friherre *G. Tamm*, Grefve *S. Lagerberg*, *R. Törneblad*h och *C. E. Casparsson*.

Sedan Utskottets hemställan blifvit uppläst anförde:

Herr Meyer: Herr Talman! Uti en inom Riksdagens Första Kammarare väckt motion (N:o 3) har Friherre R. Klinckowström af anförda skäl yrkat, att Riksdagen icke måtte bevilja det anslag, Kongl. Maj:t begärt till förhöjning af de förenade rikenas ministers i Madrid lön och inrättandet af en legationssekreterarebefattning derstädes. Såsom motivering för sitt förslag har Friherre Klinckowström anfört, dels att Kongl. Maj:t utan Riksdagens hörande upphöjt förutvarande ministerresidenten i Madrid till minister plénipotentiaire, dels ock att han antoge, att våra affärsförhållanden till Spanien icke skulle vinna en sådan utveckling, att en legationssekreterare verkligen behöfde der anställas. Stats-Utskottet har accepterat dessa skäl och som saken, såvidt den rör beskickningen i Madrid, sålunda blifvit inskränkt till en enkel fråga om löneförhöjning åt en statens embetsman, hvilken redan åtnjuter en, efter våra förhållanden, hög lön, har Utskottet naturligtvis funnit sig föranlåtet att afstyrka den af Kongl. Maj:t framställda begäran. För min del kan jag dock icke finna, att saken ställer sig så, som motionären i Första Kammaren angifvit och för den skull skall jag tillåta mig anføra några sakförhållanden, som enligt mitt förmenande bevisa raka motsatsen.

Friherre Klinckowström påstår, att vi inom några få år skola komma att inse, att Spanien i merkantilt hänseende icke är af särdeles stor betydelse för vårt land. Han har emellertid icke sökt på minsta sätt angifva några skäl för ett sådant antagande; och jag är öfvertygad, att han i allt fall skulle hafva misslyckats derutinnan; ty, om framtiden får bedömas efter förhållandena, sådana de sedan handels-traktatens antagande i föl redan gestaltat sig, så ter sig framtiden i en helt annan dager än Friherre Klinckowström antydt. Då jag säger detta, tager jag icke någon hänsyn till de förväntningar, hvilka man på vissa håll hyser med anledning af de försök, som sedan någon tid pågått i de södra länderna och bland dem i Spanien, att till utsäde använda svensk spanmål, ty om dessa förväntningar förverkligades, då skulle hela Sveriges sädesproduktion åtminstone af vissa slag icke räcka till att fylla söderns behof af utsäde, och spanmålsprisen här

*Angående
förhöjning i
anslaget till
kabinettss-
kassan.
(Forts.)*

skulle stiga med minst femtio, ja kanske till och med med 100 procent. På en sådan lycka för våra jordbrukare och följaktligen för hela landet, vågar jag emellertid sannerligen ej hoppas. Deremot finnes det en del andra varor, för hvilka Spanien nu synes erbjuda en god marknad, och deribland i första rummet jern i förädlad form. Utställningen i Madrid förlidet år har gjort, att svenskt jern börjat ånyo införas i Spanien och, att döma efter artiklar i spanska tidningar, anses svenskt jern hafva en god framtid i Spanien. Dessutom har jag i Spanien samtalat med agenter för svenska exporthus, hvilka för mig uppgåfvot att de redan erhållit gauska stora beställningar å svensk redskap och maskiner för grufdrift eller jordbruk, och alla voro ense derom, att jernaffärerna med Spanien snart skulle komma att antaga stora dimensioner. Vidare finnes en annan exportartikel, nemligen sprit, som förut icke med fördel kunnat utföras till Spanien. Förhållandet är nu motsatt, därför att Spanien, som konsumerar stora kvantiteter af denna vara, genom handelstraktaten öppnats för oss, och svensk sprit har godt anseende i Spanien, till och med bättre än den tyska, med hvilken den hos oss konkurrerar. Under en del af förra året gestaltade sig också prisen så, att man med fördel kunde exportera svensk sprit till Spanien. Sådant skedde visserligen icke då, men anledningen dertill var att fabriker för förädling af sprit, afsedd för dylik export, då ännu icke hunnit blifva färdiga. Om nu än utsigterna för utvidgande af våra affärer med Spanien äro gynsamma, så finnas dock andra förhållanden, som göra det svårt att drifva affärer med Spanien och deribland först och främst de spanska tullförhållandena. Å detta område följer i Spanien den ena förordningen på den andra, och detta så fort, att icke ens de spanska konsulerna hos oss hinna i tid underrättas derom; och följden deraf åter blifver, att svenska varor, som anlända till Spanien, äro oriktigt expedierade samt att afsändaren eller fartygsbefälhafvaren till följd deraf ådömes böter, som alltid äro kända, men understundom orimligt höga. Säsom exempel derpå skall jag be få omnämna ett fall, som inträffade i Cadiz i Oktober eller November månad i fjol. Ett norskt fartyg dit kom med sockerlast, men hade icke sina papper upprättade i vederbörlig ordning, hvadan det ådömdes böter af 1,300,000 pesetas eller något öfver 900,000 kronor i svenskt mynt. Detta fall är nu visserligen så till vida ensamt i sitt slag, som man åtminstone i Cadiz aldrig förr hört så orimliga böter omtalas, men böter, uppgående till några hundra pesetas eller några tusen pesetas, höra till ordningen för dagen, och när de svenska konsulerna med anledning deraf vända sig till vederbörande med sina reklamationer, erhålla de alltid det för öfrigt ju fullt korrekta svaret: "Vi hafva endast tillämpat gällande författningar, hvilka vi ej kunna vare sig ändra eller upphäfva, men vänd er till Madrid, der kan ni få saken reglerad". Der skall allt utredas, och därför är det nödvändigt att i Madrid hafva en representant, som står oss bi. Men det är icke nog med att der hafva en man, som i dylika saker har nödig erfarenhet, utan han måste äfven hafva en hög rang och deremot svarande löneförmåner för att upprätthålla denna rang. Spaniorerna äro ytterst älskvärda och tillmötesgående

mot främlingar; dock hafva de en viss ömtålig punkt, nemligen en ovanligt hög grad af sjelfkänsla, hvilken är egendomlig för deras nation. Den gör, att de hafva stora pretentioner på dem, med hvilka de komma i beröring, samt skulle känna sig sårade, om ett främmande lands representant vore af lägre rang än den, med hvilken han hade underhandlingar, samt aflönad så, att han icke kunde lefva på samma fot som han. Nu äro lefnadskostnaderna derstädes stora och det lefves i de högre kretsarne stort. Till följd häraf fordras det penningar för att upprätthålla en ställning sådan som en svensk minister innehar, och om han icke gör detta, så riskerar han att blifva sedd öfver axeln och förlorar dermed allt inflytande. Om man betraktar saken ur denna synpunkt, skall man finna, att, om densamma också fått en för Kammaren misshaglig form, nemligen såsom löneförhöjning, så gäller det dock i sjelfva verket att dermed befrämja och understödja våra handelsintressen, och jag ber att vid detta tillfälle få påyrka eu åsigt, som utom denna Kammare tyvärr är ganska allmän och hvilken kanske inom denna Kammare äfven har en eller annan representant. Då det nemligen talas om handelsintressen, så anser nemligen mången att dermed endast afses köpmännens intresse. Hur origtigt detta är, torde emellertid lätteligen inses, om man betänker att vi köpmän endast äro förmedlare af varuutbytet emellan de olika producenterna inom och utom landet. Bakom oss stå producenterna, såsom jordbrukare, skogsegare, grufegare o. s. v., arbetarne icke att förglömma, och om man således stöder köpmannaintresset, så är det säkert, att man dermed äfven stöder producenternas intressen, d. v. s. hela landet. Derföre gör man icke klokt i att neka sitt bifall till Kongl. Maj:ts proposition; och för min del yrkar jag bifall dertill, för så vidt den afser löneförhöjning åt vår minister i Madrid.

*Angående
förhöjning i
anslaget till
kabinetts-
kassan.
(Forts.)*

Herr Liss Olof Larsson: Jag yrkar bifall till Utskottets förslag. Jag har begärt ordet endast för att meddela en rättelse i föreliggande betänkande. Det finnes nemligen, hvilket också synes af motiveringen till Utskottets betänkande, ett moment deri, rörande de ordinarie anslagen till kabinettskassan, som genom misstag blifvit uteslutet, då betänkandet skickades till tryckeriet. Det är nemligen mom. c) som skulle komma efter mom. b) och som helt och hållet fallit bort, men borde hafva varit med i betänkandet, så lydande "c) att med bifall i öfrigt till Kongl. Maj:ts förslag kabinettskassans anslag måtte till oförändradt belopp, 447,800 kronor, i riksstaten upptagas". Jag har velat upplysa om detta nu, då det diskuteras om första punkten, ehuru jag först kommer att framställa yrkande om bifall till ett sådant moment, som nu blifvit upplyst, efter afgörandet af mom. b), ett yrkande, som jag vet kommer att framställas jemväl i Första Kammaren. Likaså kommer jag att i 2:dra punkten göra samma yrkande i öfverensstämmelse med Utskottets beslut.

Herr Melin: Jag instämmer med Herr Meyer, endast såsom ett tillägg dertill uttalande den förhoppning, att det Kongl. förslaget äfven innebär ett särskildt tillgodeende af landets sjöfart.

Angående
förhöjning
i anslaget till
kabinetts-
kassan.
(Forts.)

Herr Danielson: Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förslag. För min del kan jag icke tillmäta frågan om tilldelandet af högre rang och lön åt svenska sändebudet i Madrid den betydelse, man tyckes vilja gifva densamma. Af Herr Meyers anförande skulle man kunna tro, att vår representant i den spanska hufvudstaden, genom att erhålla en högre rang, bättre än eljest skulle kunna följa med de spanska förhållandena, i synnerhet med hänsyn dertill, att spanska regeringen ofta omvexlade med författningar rörande sjöfarten och dylikt. Detta kan visserligen sägas. Men icke behöfva vi därför bevilja något ytterligare anslag, då, som jag tror, regeringen, i händelse större utgifter på detta område skulle visa sig nödvändiga, nog med de rikliga medel, som på andra ställen under denna hufvudtitel stå till buds, lärer kunna få krafvet derå tillgodosedt. Då härtill kommer, att, enligt hvad Hans Excellens Herr Utrikesministern i ett anförande framhållit, det just nu hålles på med utarbetande af förslag till omreglering af hithörande förhållande, och jag för min del har anledning tro, att det å ifrågavarande anslagspost för närvarande upptagna beloppet fullt motsvarar behovet, är det så mycket mindre skäl att nu öka samma anslag. Jag yrkar därför bifall till Utskottets hemställan.

Herr P. Pehrsson i Törneryd: Hans Excellens ministern för utrikes ärendena yttrar i sitt anförande i detta ämne till statsrådsprotokollet: »Lifligare handelsförbindelser mellan de förenade rikena och Spanien torde kunna emotses såsom en följd dels af de detta år avslutade handels- och sjöfartstraktaterna med detta land, dels af den exposition för grufmateriel m. m., som under årets lopp egt rum i Madrid, och i hvilken den svenska bergshandteringen varit på ett framstående sätt representerad. Men ökade handelsförbindelser, likasom ökad sjöfart, kräfva större vaksamhet, medföra flera konfliktfall, der en beskicknings mellankomst är af nöden, och föranleda derföre också ett alltmär stegradt arbete.« Betydelsen af detta vill jag ingalunda förneka. Men jag vågar hemställa, om man icke kan afvakta den stund, då man får se, att de sålunda avslutade traktaterna, likasom den omnämnda utställningen, medföra den verkan, som här förutsäges. Jag hyser nemligen något tvifvel i det hänseendet — en mening som jag tror mig icke vara ensam om — och det synes mig ej vara obefogadt att ifrågasätta, det man med förhöjdt anslag till beskickningen i Madrid åtminstone bör afbida den dag, då man kan säga, icke som Herr Utrikesministern, att de af nämnda traktater och utställning väntade fördelar "torde kunna emotses", utan i stället att de *verkligen* hafva erhållits. På denna grund yrkar jag bifall till Stats-Utskottets hemställan i denna punkt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt Herr Talmannen framställt propositioner i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Mom. b).

Bifölls.

Herr Liss Olof Larsson begärde härefter ordet och yttrade: Jag ber endast nu få framställa mitt nyss omnämnda förslag, nemligen att jemväl den i kabinettskassans anslag till skrifmaterialer, expenser och extra utgifter äskade förhöjning 3,050 kronor, icke måtte af Riksdagen bifallas. Detta förslag står i full harmoni med motiven i Utskottets betänkande, äfvensom med det beslut, Kammaren nyss fattat.

*Angående
förhöjning
i anslaget till
kabinetts-
kassan.
(Forts.)*

Detta Herr Liss Olof Larssons förslag bifölls.

Punkten 2.

Under anslagen till konsulskassan hade Kongl. Maj:t äskat en förhöjning med 8,000 kronor, deraf 4,850 kronor skulle tillkomma anslaget till konsulsstaten och 3,150 kronor utgöra ökning i expensmedelsanslaget, hvilken förhöjning vore afsedd att bereda tillgång till bestridande af de på Sverige belöpande fyra sjundedelar af kostnaderna för upprättande af lönade konsulat i Genua och Bilbao. Och hade Utskottet till den sålunda begärda anslagsförhöjningen tillstyrkt bifall.

*Angående
förhöjning
i anslaget till
konsuls-
kassan.*

Af Utskottets ledamöter hade emellertid Herrar *Liss Olof Larsson, Jan Andersson, A. P. Danielson, O. B. Olsson, Nils Petersson, Sven Andreasson, Johan Anderson* i Tenhult, *P. Pehrsson, Ola Andersson* och *Sven Nilsson* reserverat sig mot tillstyrkande af anslag för inrättande af ett konsulat i Genua.

Rörande denna punkt yttrade:

Herr Liss Olof Larsson: Äfven vid denna punkt ber jag få lemna upplysning om ett beslut, som Utskottet verkligen fattat, men som genom förbiseende utelemnats i betänkandet. Till Utskottet hade från afdelningen inkommit två alternativa förslag, det ena afseende afslag å Kongl. Maj:ts framställda begäran och det andra bifall till de äskade 8,000 kronorna. Derom voterades inom Utskottet, men angående de ordinarie anslagen var icke någon tvist. Då emellertid betänkandet skickades till tryckeriet, innehöll det endast ett beslut, som voteringen afsåg, men ordinarie anslagen tillstyrktes icke. Beslutet skulle egentligen lyda på detta sätt: att de ordinarie anslagen under tredje hufvudtitelns afdelning för konsulskassan må med tillhoppa 8,000 kronor förhöjas och sålunda konsulskassans anslag, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, till 168,000 kronor upptagas. Detta var det beslut, som utskottsmajoriteten fattade, mot hvilket några ledamöter inom Utskottet reserverade sig, och äfven jag, samt yrkade att denna summa

*Angående
förhöjning
i anslaget till
konsulskassan.
(Forts.)*

måtte blifva mindre. Men majoritetens beslut var, såsom jag nämnt, det, hvilket jag nyss tagit mig friheten att uppläsa.

Herr Jöns Rundbäck: Ehuru jag alls icke betvivlar rigtigheten af Herr Liss Olof Larssons upplysningar, och vi hört förslaget uppläsas, så tror jag dock, att det blir något svårt för oss att se, huru Utskottets betänkande egentligen borde vara affattadt. Vi skulle komma i detta fall att nästan på rak arm fatta beslut i frågan, och jag anser derföre det vara lämpligare att återremittera till Utskottet betänkandet. Jag yrkar återremiss.

Herr Danielson: Såsom herrarne af föreliggande betänkande se, hafva åtskilliga utskottsledamöter från denna Kammare reserverat sig mot Stats-Utskottets förslag i förevarande punkt, och jag ber att i anledning häraf få framhålla några skäl, som i detta fall varit bestämmande. Utskottet har tillstyrkt beviljande af anslag för inrättande af ett konsulat såväl i Genua som Bilbao, men reservanterna hafva ansett att, om till Kongl. Maj:ts förfogande ställes medel för upprättande af löndadt konsulat i Bilbao, de förhållanden skulle komma att tillgodoses, som för närvarande voro mest trängande. Jag ber derföre få föreslå, att Kammaren i öfverensstämmelse härmed må fatta under denna punkt följande beslut:

“att den af Kongl. Maj:t vid anslaget till konsulskassan äskade förhöjning endast må på det sätt af Riksdagen bifallas, att 4,000 kronor anvisas för inrättande af ett konsulat i Bilbao.“

Man har under diskussionen i ärendet erinrat, att det vore svårt att till siffran få klart för sig den utgift, som för konsulatsinrättningar skulle erfordras, enär tredje hufvudtiteln skulle vara något otydligt uppställd. Men om man ser närmare till saken, skall man finna, att Kongl. Maj:t begärt för upprättande af de nya konsulatdistrikten 4,000 kronor, deraf 2,000 kronor skulle troligen komma på hvardera distriktet. Man skall vidare finna, att på svenska statsverket skulle belöpa sig 8,000 kronor. Denna siffra är visserligen icke i öfverensstämmelse med det vanliga proportionsförhållandet i afseende å Norges och Sveriges andel i utgifterna till konsulskassan. Men detta torde icke betyda något. Riksdagen kan, enligt min åsigt, redan nu fatta sitt beslut, och Norges Storting torde vara obetaget att rätta sina siffror derefter. Jag tror att ingen anmärkning kan med skäl göras, då Riksdagen anslår 4,000 kronor. Det är visserligen icke ett så stort belopp, som Kongl. Maj:t äskat, men det bör vara för de mest trängande behofven tillräckligt.

Jag anhåller hos Herr Talmannen om afslag å Utskottets framställning och bifall till det af mig framlagda förslaget.

Herr Joh. Anderson i Tenhult: Då jag reserverat mig mot det beslut, som Utskottet under förevarande punkt fattat, ber jag att med några ord få angifva skälen dertill. För den oinvidde faller det sig svårt, om icke alldeles omöjligt, att utfinna de grunder, som göra sig gällande i afseende å användningen af anslagen under denna hufvudtitel. Den Kongl. propositionen meddelar i detta afseende icke någon

upplysning, lika litet som statsrevisorernas berättelse. Går man till den del af aflöningsstatistiken, som vid innevarande riksdag utdelats, blir man uti ifrågavarande fall icke mera klok än förut. Den enda upplysning, som står att vinna, är, att aflöningen till konsulsstaten och den utrikes beskickningen är alltför rundt tilltagen, likasom att flera tjänster vid dessa stater finnas, än som verkligen erfordras. Jag vill nu endast nämna några af dessa siffror. Så utgå till beskickningarne i London 68,000 kronor, i Paris 68,000 kronor, i Petersburg 68,000 kronor, i Konstantinopel 36,600 kronor o. s. v. Hvad särskildt Konstantinopel beträffar, synes mig, som om beskickningen och konsulatet derstädes lämpligast borde förenas i en och samma persons hand. Vid denna beskickning äro flere tjänstemän anstälde, hvilka åtminstone för mig synas öfverflödiga. Dessutom förekommer i nästa punkt ett anslag, som alla föregående är beviljats och äfven i år blifvit begärdt, nemligen till underhåll af svenska kronans egendom i Konstantinopel. För några få år sedan väckte jag en motion i syfte att staten skulle slippa för framtiden betala ut denna summa, som dittills utgått, men denna motion blef först af Stats-Utskottet afstyrkt och sedermera af Kamrarnes afslagen. Någon tid derefter tillskickades mig en landsortstidning, deruti fans intagen en artikel rörande just samma fråga, som jag i min motion en tid förut behandlat, och under hvilken artikel författaren icke ut-satt sitt namn, utan undertecknat sig "oriental". I denna artikel förekom bland annat:

"Uti Konstantinopel hafva de förenade rikena en hamnkapten med lön af 300 pund sterl. Hvarföre denna post blifvit tillsatt, har aldrig blifvit mig klart; ty det är en sinekur, åtminstone har nämnde hamnkapten särdeles litet att göra. Det är egentligen stor skada, ty mannen, en norrman, är en mycket duglig, språkkunnig, praktisk och arbetsam person, f. d. sjökapten, i sina bästa år, som på detta sätt är dömd till nära nog sysslolöshet, och som på en annan plats skulle i hög grad kunna verka för de förenade rikenas handel och sjöfart. Denna befattning borde därför vid passande tillfälle indragas och mannen tilldelas någon konsulsplats."

"Och nu en annan sak. Hvad behöfves en högt, allt för högt aflönad generalkonsul i Alexandria? Han gör Sverige ej den ringaste nytta. Ibland Alexandrias framstående köpmän eller bankirer skulle med lätthet finnas de, som utan aflöning besörjde de få göromål, som Sveriges drygt aflönade dervarande generalkonsul innehar."

"— — — gerna samtidigt indraga den helt och hållet onödiga ministerplatsen i Rom och förståndiga vår högt aktade och värderade, men hvad arbetet beträffar icke för hårdt ansträngde minister i Wien att äfven representera oss i Rom, hvarest han känner förhållandena så noگا."

"*Oriental.*"

Jag vill nu icke upptaga Kamrarnes tid längre härmed, utan ber endast, hvad sjelfva frågan beträffar, få yrka afslag å Utskottets hemställen i denna del.

Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena: Jag har varit nödsakad att besvara några anmärkningar i Medkammaren,

*Angående
förhöjning
i anslaget till
konsuls-
kassan.
(Forts.)*

Angående
förhöjning
anslaget till
konsulskassan.
(Forts.)

under det diskussion om första punkten i Stats-Utskottets nu föredragna utlåtande här pågick. Jag finner, att Utskottet i andra punkten tillstyrkt den af Kongl. Maj:t äskade förhöjningen i anslaget till konsulskassan af 8,000 kronor, men jag ser också att icke mindre än tio reservanter, alla tillhörande denna Kammare, satt sig emot tillstyrkandet af anslaget för inrättande af ett lönadt konsulat i Genua.

Sedan den dag då utskottsbetänkandet angående Tredje hufvudtiteln första gången kom i min hand, jag tror det var förliden lördag, har jag dagligen gått och sökt i min pulpet i Första Kammaren, i förväntan att derstädes finna ett litet papper, på hvilket under rubriken tryckfel stode: "i reservationen står Genua, läs Bilbao." Skälet, hvarför jag väntat detta, var att konsulatet i Genua alltid af svenska regeringen såväl som af alla öfriga svenska myndigheter, som yttrat sig härom, ansetts såsom det nödvändigaste och för oss viktigaste. Så säger Kommerskollegium i sitt utlåtande öfver de båda konsulaten att, om endast det ena konsulatet kunde åstadkommas, borde det i Genua hafva företrädet. Norska regeringen deremot å sin sida har sagt att konsulatet i Bilbao borde företrädesvis inrättas.

Ministern för utrikes ärendena, som ju bör taga hänsyn till båda rikenas fördelar, befann sig der i en ganska svår belägenhet. Han skulle ju inför Konungen tillstyrka hvad han ansåg bäst och nyttigast. Han kunde icke utan att förbigå ett svenskt intresse, tillstyrka inrättandet af konsulat i Bilbao och icke utan att förbigå ett norskt intresse tillstyrka generalkonsulatet i Genua. Hvad gjorde då ministern för utrikes ärendena? Jo, han räknade ihop tillgångarne och fann, att med ett ganska ringa tillskott från de båda förenade rikena kunde båda behoven fyllas och båda parterna hafva anledning att vara nöjda.

Jag tillstår att, hvad han minst kunde vänta sig, var att från svenska Riksdagens sida erhålla uppmaning, att öfvergifva inrättandet af ett konsulat i Genua, och lika säkert är, att jag från norsk sida icke skall erhålla någon uppmaning att öfvergifva tanken på upprättandet af konsulatet i Bilbao. Men hvad blir väl resultatet för staten, om reservanternas mening segrar — och det antager jag, den åtminstone i denna Kammare kommer att göra — och inrättandet af ett konsulat i Bilbao allenast kommer i fråga? Till svar härpå vill jag upplysa att i så fall behöfver Kongl. Maj:t icke begära något förökadt anslag till konsulskassan. Det har måhända varit någon sådan beräkning, som legat till grund för reservationen. Jag tycker för min del, att det skulle hafva legat mera stil uti, om i reservationen sagts, att man yrkade rent afslag till den begärda förhöjningen, ty en gifva, som icke kostar gifvaren något, framkallar sällan någon ovanlig tacksamhet.

Den tillgång, som finnes i konsulskassan utöfver det belopp, som influtit i skeppsafgifter i Genua och Bilbao och utöfver det tillskott, som konsulatet i Bilbao åtnjuter såsom kontorsbidrag, uppgår, såsom herrarne sjelfva kunna finna, till 5,000 kronor. Sedan Kongl. Maj:ts proposition blifvit till Riksdagen framlagd, har regeringen beslutit att det personella tillägg af 1,000 kronor årligen, som varit tillagdt fram-

lidne generalkonsuln Konow i Triest, skall indragas. Läger jag dessa 1,000 till de ofvannämnda 5,000, så har jag ett öferskott af 6,000 kronor. Kontorsbidraget i Bilbao är 2,000 kronor; läggs dessa 2,000 till nämnda 6,000, så får jag 8,000. Skeppsafgifterna kunna beräknas till 2,500 kronor. Sammanlagdt uppkommer således en disponibel tillgång af 10,500 kronor, hvadan endast 500 kronor skulle behövas för att komplettera det ifrågavarande beloppet af 11,000 kronor. Men Kammaren kan naturligtvis förstå, att när man uppgör beräkningar för ett kommande år, så måste man hafva en marignal och att göra denna låg, kan icke vara annat än rätt, ty det kan ju inträffa oegensamma förhållanden för sjöfarten, hvilka gäcka våra förhoppningar. Jag hyser inga tvifvel derom att dessa 500 kronor lätt borde kunna från konsulatfondens tillgångar erhållas.

Hvad jag tror mig hafva bevisat är, att ett konsulat i Bilbao kan inrättas, utan att Riksdagen behöfver fatta något beslut derom. Riksdagen kan likaväl afslå Kongl. Maj:ts proposition som fatta ett beslut i öfverensstämmelse med reservanternas förslag. Men, mine herrar, jag tillåter mig föra reservanternas talan om reservanterna själva icke vilja göra det. Bilbao har numera en stor betydelse för sjöfarten sedan tunneln genom St Gotthard blifvit färdig och öppnad för allmän trafik. Centraltysklands handel och trafik tager hufvudsakligen sin väg hitåt. Det är billigt att våra skeppsredare ega en målsman i denna viktiga hamn, en person, som är hemmastadd i de förhållanden och intressen, han har att bevaka.

För att åstadkomma generalkonsulatet i Genua utan att hafva konsulat i Bilbao fordras visserligen en förhöjning i anslag, dock icke någon betydlig, ty vi hafva redan de förut berörda 5,000 kronorna. Beräknas sjöfartsafgifterna i Genua till 1,500, så gör det 6,000; dertill kommer 1,000 kronor inbesparing från Triest, således sammanlagdt 7,500 kronor. Vilja vi hafva en generalkonsul i Italia, men icke i Bilbao, är det således ett belopp af 6,500 kronor, som erfordras från båda rikena eller från Sverige allena 3,600 kronor, en icke betydlig summa, det tror jag, att äfven den sparsammaste skall erkänna. Jag hoppas ännu att Kammaren skall erkänna, att här föreligger ett behof, att här är fråga om någonting nyttigt. Jag vädjar till hvad det embetsverk, jag förestår, sökt uträtta under dessa år. Jag har sökt inskräpa, att det är vårt lands handel, vårt lands industri som våra diplomater och konsulter skola i främsta rummet befrämja. Jag har funnit, att mitt upprop till dem blifvit besvaradt på ett högst tillfredsställande sätt.

Jag hoppas att, då det icke är någon synnerligen stor summa, som behöfves, för att upphjelpa en brist, denna Kammare skall bevilja den. Jag erinrar Kammaren derom, att jag så godt som har en rättighet att begära anslag för ett konsulat i Italien. Ty konsulatväsendet i Italien har förut uppburit 10,000 kronor från konsulatfonden, och det var för att tillmötesgå den norska regeringens enträgna begäran, att dessa penningar skulle till en effektiv konsul utbetalas, som jag öfverflyttade utgiften från konsul- till ministerstaten. Minister i Italien fick sålunda sin hela lön å ministerstaten. När jag

*Angående
förhöjning
i anslaget till
konsulats-
kassan.
(Forts.)*

Angående
förhöjning
i anslaget till
konsulskassan.
(Forts.)

gick in derpå, skedde det under förutsättning, att penningarne skulle användas till det dermed afsedda ändamål — till konsulsväsendet i Italien. Nu är det icke fråga om att ålägga vårt statsverk så synnerligen betydliga utgifter, utan endast ett belopp af 8,000 kronor, som skulle sätta oss i tillfälle att tillgodose båda rikenas önsknigar och tillfredsställa ifrågavarande behof på båda hållen.

Jag vågar därför vädja till Kammaren och hoppas att Kammaren skall bifalla den nu gjorda framställningen angående det ringa tillskott till konsulsfonden, som af Kongl. Maj:t blifvit begärdt.

Herr Hammarberg: Jag har endast velat uttala min åsigt, att inrättande af ett konsulat i Genua vore för vårt land af mera vigt, än ett konsulat i Bilbao. Då jag anser att Genua skulle blifva en för Sverige vigtig exportort, så vore det efter mitt förmenande origtigt att icke lemna sitt bifall till det förslag, som här föreligger.

Jag får således för min del yrka bifall till Utskottets tillstyrkande hemställan om biviljande af den vid anslaget till konsulskassan äskade förhöjning af 8,000 kronor, på det att de föreslagna konsulatet såväl i Bilbao som Genua måtte blifva inrättade.

Herr Danielson: Efter det anförande, som Herr Utrikesministern nyss hade, föranlätas jag att återtaga mitt yrkande, för att, hur hårdt det än kan vara, i stället yrka rent afslag å Kongl. Maj:ts förslag.

Häruti instämde Herr *E. G. Boström*.

Herr Lasse Jönsson: Jag begärde ordet med anledning af Herr Utrikesministerns anförande. En föregående talare, som tillika är ledamot af Stats-Utskottet och af den afdelning deraf, der denna fråga blifvit behandlad, beklagade sig öfver det myckna besvär, som han och flera med honom inom Utskottet haft för att utreda de kostnader, hvartill inrättande af ifrågavarande konsulat skulle uppgå. Och jag finner en bekräftelse derpå i Herr Utrikesministerns anförande. Jag kan emellertid icke förstå den logiska slutföljden i hans påstående, att, om man endast beviljade halfva det föreslagna beloppet, så skulle man kunna undvara detta likaväl som den andra hälften och således, om man beviljade endast 4,000 kronor till inrättande af ett konsulat för den ena platsen, men deremot icke beviljade något anslag till det andra ifrågasatta konsulatet, så vore anslaget icke af någon betydelse. Är det nu så, att reservanterna kunnat afstyrka beviljandet af anslag för inrättande af ett konsulat i Genua samt att ett konsulat på den andra platsen, enligt Herr Utrikesministerns yttrande, icke är af behovet påkalladt, så instämmer jag med dem, som yrka afslag å Utskottets hemställan.

Herr Hedin: Ehuru Herr Statsrådet och Chefen för Utrikesdepartementet talade till förmån för den Kongl. propositionen, så var dock största delen af hans anförande ingenting annat än en provoka-

tion, en utmaning till Kammaren att afslå nämnda Kongl. proposition i denna del. Jag skulle väl finna det vara mycket förklarligt om Kammaren kände sig benägen att gifva ett uttryck af sin uppfattning i den riktningen; men jag vågar dock värdsamt till Kammaren hemställa, att Kammaren icke ville fästa sig så mycket vid Hans Excellens Herr Utrikesministerns yttrande, utan i stället enas om att bifalla hvad reservanterna yrkat, hvilket förefaller mig vara i alla afseenden välbetänt och praktiskt.

*Angående
förhåjning
i anslaget till
konsulskassan.
(Forts.)*

Herr Wieselgren: Om än olika uppfattningar göra sig gällande rörande betänkandets särskilda punkter, vågar jag dock påstå, att det finnes en punkt, i afseende å hvilken vi alla kunna vara ense, nemligen den, att detta betänkande blifvit på ett styfmoderligt sätt behandladt af det ärade Stats-Utskottet. Man nästan känner sig förlägen vid att genom den ena rättelsen, det ena tillägget efter det andra, tvingas att tvifla på Utskottets tillförlitlighet — ja, med våra parlamentariska vanor, torde detta må hända kunna jemföras med erfarenheterna vid en jordbäfning, när sjelfva marken, som man ansett såsom det stabilaste af allt, börjar skaka under våra fötter.

Utskottet hade tvifvelsutänkt gjort oss en bättre tjänst, derest Utskottet icke så hastigt, men mera betänksamt granskat hufvudtiteln och derpå framlagt ett väl genomfördt och utarbetadt betänkande; då hade dessa många ändringar och rättelser icke påfordrats. Emellertid skall jag be att få framställa yrkande om bifall till punkten i den rättade form, i hvilken Herr Liss Olof Larsson nyss uppläste densamma. Jag tror, att de, som vilja bifall till den Kongl. propositionen, vinna detta syfte genom att förena sig om bifall till punkten enligt den af nämnde talare upplästa lydelse.

Herr Liss Olof Larsson: Det kan icke förnekas, att Stats-Utskottet gjort sig skyldigt till en, om man så vill säga, svår förseelse. Men om Kammaren litat alltför mycket på Utskottet, så kan Utskottet säga att det litat för mycket på sitt kansli i fråga om uppställandet af betänkandet. Jag ansåg mig emellertid böra lemna upplysning om hvilket beslut Utskottet egentligen hade fattat, ehuru jag naturligtvis icke kunde yrka bifall till detsamma, då jag antecknat mig som reservant deremot.

Efter det yttrande, vi nu hört från statsrådsbanken, har jag kommit till den åsigt, att man borde bifalla Utskottets förslag i fråga om inrättande af ett konsulat i Bilbao. Svårigheten är emellertid att kunna finna den siffran, till hvilken anslaget skall sättas. Jag har försökt att med tillhjälp af den Kongl. propositionen finna denna siffran, men förgäfvets. Följaktligen har jag måst vända mig till andra håll, och har jag i dag fått två olika svar på mina förfrågningar. Det ena svaret var att, under förutsättning att något konsulat i Genua icke inrättades, skulle omkostnaderna för ett sådant i Bilbao belöpa sig till 4,000 kronor. Den andre personen jag vände mig till, en tjänsteman i Utrikesdepartementet, uppgaf, att för upprättande af svenskt-norskt lönadt konsulat i Bilbao erfordras icke nu något sär-

Angående
förhöjning
i anslaget till
konsuls-
kassan.
(Forts.)

skildt anslag, emedan kostnaden, 11,000 kronor, kan betalas af medel, som besparats eller eljest äro tillgängliga, nemligen 5,000 kronor besparing, 2,000 kronor redan utgående kontorskostnader, 2,600 kronor lästafgifter samt åtskilliga andra inkomster. Enligt denna senare upplysning skulle således icke något anslag erfordras, derest man afslår begäran om medels beviljande för ett konsulat i Genua. Detta vinner också stöd af Kongl. Maj:ts proposition och det dervid fogade statsrådsprotokollet, der det, efter att hafva redogjorts för, huru stor aflöning borde anslås för hvardera af de föreslagna konsulaten, samt dervid tillstyrkts, att innehafvaren af konsulsbefattningen i Genua skulle få i aflöning 12,000 kronor förutom 2,000 kronor till kontorskostnader, vidare säges att, när man beräknat de medel, som redan finnas tillgängliga att för ändamålet användas, bristen befinnes uppgå till 14,000 kronor, deraf fyra sjundedelar eller 8,000 kronor skulle komma på Sveriges del. Häraf vill det synas, som om de medel, hvilka redan äro disponibla, skulle vara tillräckliga för att kunna inrätta ett konsulat i Bilbao, och att således dessa 8,000 kronor, som nu äro begärda, icke behöfde beviljas. Detta är den utredning af saken, som jag kunnat få, men om den är fullt riktig, derom kan jag icke vara säker, då de uppgifter, som jag erhållit, äro så olika.

Att vi, som tillhörde minoriteten inom Utskottet, icke ansågo oss böra bevilja medel till begge konsulatens inrättande, berodde emellertid icke derpå, att vi icke önskade, att våra handelsförbindelser på såväl det ena som det andra hållet uppmuntrades, utan derpå att vi trodde, att medel till det ena konsulatets inrättande skulle kunna anskaffas af regeringen genom att på en eller annan plats indraga befattningar, som skulle kunna undvaras. Sålunda tänkte man, att till aflönande af en konsul i Genua skulle kunna beredas utväg t. ex. genom att spara in på de utgifter, som åtgå till underhållet af minister- och konsulatbefattningarne i Konstantinopel. Der finnes en ministre plénipotentiaire, som årligen uppbär i lön 20,000 kronor, deraf 10,000 kronor på ministerstaten och 10,000 kronor på konsulsstaten, förutom fri bostad, som kostar staten 4,500 kronor; vidare finnes der en drogman, som åtnjuter en aflöning af tillsammans 6,000 kronor, en konsulatsekreterare med likaledes 6,000 kronor i lön och en hamnmästare, hvars lön uppgår till 5,300 kronor. Alla dessa uppbära således en sammanlagd aflöning af 41,800 kronor, ett belopp som är temligen betydligt i förhållande till de ringa fördelar, våra handelsförbindelser med Turkiet bereda oss. Om jag nemligen ser på Kommerskollegii redogörelse för vår utrikes handel och sjöfart, så finner jag, att den enda vara, som införts hit från Turkiet, är oljor för 54,065 kronor, det är hela härligheten. Hvad vi åter exporterat dit, har jag ej kunnat få reda på. Det talas visst i en not om tändstickor såsom exportartikel till Turkiet, men i alla händelser torde vår export dit knappt vara värd att omnämnas. Nog tyckes det väl, som om det vore ett verkligt slöseri att underhålla en så dyrbar beskickning utan att vinsten deraf är större än jag nu antydt. I stället för att använda en summa af öfver 40,000 kronor på en ort, der kommersen icke är större, tycker jag det vore skäl att på det hållet

draga in och i stället gifva till ett konsulat i Genua, der vi hafva större rörelse, att döma efter de statistiska uppgifterna.

Efter det jag sagt detta, vill jag göra ett yrkande, som skulle lyda så: "att, med afslag å Kongl. Maj:ts förslag om inrättande af ett lönadts konsulat i Genua, de ordinarie anslagen under tredje hufvudtitelns afdelning för konsulskassan upptagas till 160,000 kronor." Det är således med afslag å de 8,000 kronorna jag för min del skulle vilja gifva hvad som Kongl. Maj:t i öfrigt begärt och på det sättet skulle man, för såvidt jag förstår, kunna inrätta ett konsulat i Bilbao, men det blefve icke något utaf i Genua, såvida icke besparingar på andra håll dertill lemnade tillgång.

*Angående
förhöjning
i anslaget till
konsulskassan.
(Forts.)*

Herr Schenström: Bland de många yrkanden, som under diskussionen framstälts, förekommer äfven yrkandet om återremiss. Det var visserligen ett fel, att ett sådant yrkande icke gjordes redan vid förra punkten, der ett helt moment var uteglömdt, men äfven här är allt så kroaseradt, att jag anser en bättre utredning behöfvas, hvarföre jag får yrka, att punkten till Utskottet återremitteras.

Herr vice Talmannen Ifvarsson: Säsom herrarne finna af den vid betänkandet fogade reservationen, har jag icke i Utskottet deltagit i afgörandet af denna punkt, utan har i mitt ställe en af suppleanterna vid detta tillfälle suttit i Utskottet. Hvad sjelfva saken beträffar, anser jag det icke vara af så stor betydelse, om anslaget höjes med 4,000 eller 8,000 kronor eller om det icke alls höjes. Men då frågan kommit i det skede, hvari den för närvarande befinner sig, anser jag åtminstone nödigt, att genom en bestämd framställning klargöres, hvad de vilja, som reserverat sig mot Utskottets förslag. Jag har här hört, att en af reservanterna afstått från yrkandet att lemna ett särskildt anslag till konsulatet i Bilbao, och att han gjorde detta till följd af Utrikesministerns uttalande. Då nu ett yrkande gjorts på rent bifall och ett annat på rent afslag å Utskottets förslag, men jag icke kan gilla ordalagen i Herr Liss Olof Larssons yrkande, eftersom i detsamma konsulatet i Bilbao helt och hållet förbigås, tillåter jag mig hemställa: "att, med afslag å såväl Kongl. Maj:ts som Stats-Utskottets förevarande framställning, anslaget till konsulskassans utgifter må i riksstaten upptagas till oförändradt belopp 160,000 kronor." Man har då att välja mellan rent bifall och rent afslag å Kongl. Maj:ts framställning om förhöjning af anslaget till konsulskassan. Jag anhåller om proposition å detta mitt yrkande.

Öfverläggningen var slutad. Sedan Herr Talmannen upptagit de yrkanden, som under öfverläggningen förekommit, begärdes ordet af

Herr Liss Olof Larsson, som yttrade: Då jag hör, att Herr C. Ifvarssons yrkande går ut på ungefär detsamma som mitt, återtager jag mitt yrkande och förenar mig i hans.

Sedan Herr Talmannen härefter framställt propositioner å de yr-

*Angående
förhöjning
i anslaget till
konsulskassan.
(Forts.)*

kanden, som återstodo, beslöt Kammaren i enlighet med hvad af Herr vice Talmannen föreslagits, att anslaget till konsulskassans utgifter skulle, med afslag å såväl Kongl. Maj:ts som Utskottets förevarande framställning, i riksstaten upptagas med oförändradt belopp, 160,000 kronor.

Punkterna 3 och 4:

Biföllos.

§ 6.

Herr Statsrådet m. m. O. R. Themptander aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen med förslag till lag om skydd för varumärken samt angående disposition af de medel, som äro anvisade till arfvoden åt en bankinspektör och en till hans biträde anställd amanuens.

Herr Talmannen emottog dessa Kongl. propositioner, under förklaring att Kammaren skulle åt desamma egna grundlagsenlig behandling.

§ 7.

För motions afgifvande hade sig anmält Herr *Wieselgren*, hvilken aflemnade en motion, angående ändring af § 1 mom. 1 i den för Andra Kammaren gällande arbetsordning.

Denna motion, som erhöll ordningsnummern 143, begärdes på bordet och bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes klockan $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.